

Sieta

LIETUVIŲ MOTERŲ ŽURNALA

1982

4

liepa
rugpjūtis

TURINYS

S. Vilkauja	Mūsų pamirštieji rašytojai	4
A. Šalčiuvienė	Pilkoji ponia	6
J. Motekaitienė	Is ciklo "Našlystė"	11
V. Anyšienė	Lietuvos baleto dvigubas jubiliejus	13
Br. Šimkienė	Prieššventiniai šeimininkų rūpesčiai	17
• Knygos	Pr. Naujokaitis — Birutės Pukelevičiūtės romanas "Devintas Lapas"	20
• Moterų pasaulyje		22
• Sveikata	J. Simutienė — LMKF suvažiavimo kalba	24
• Madų ir grožio pasaulis	J. Prunskis — Biologinis karas	26
• Šeimininkų kampelis	Veda I. Kairienė	27
• Atsiųsta paminėti	Veda L. Murauskienė	28
		30

ILIUSTRACIJOS

M. Stankūnienė	Laimos ratas	5
M. Stankūnienė	Mildos dausose	5
D. Kuolienė	Šviesk!	6
J. Paukštienė	Baltijos dievai	8
M. Ambrozaitienė	Žemyna II	11
R. Dichavičius	Moteris	12
Z. Tenisonaitė	Natiurmortas	19
Z. Tenisonaitė	Natiurmortas	19

"MOTERIS" LIETUVIŲ MOTERŲ ŽURNALAS

1982 m. Nr. 4 (148)

NORA KULPAVIČIENĖ — redaktorė

S. GIRDAUSKIENĖ — lituanistė, Z. DIDŽBALIENĖ — korektorė

I. KAIRIENĖ — skyriaus vedėja, L. MURAUSKIENĖ — skyriaus vedėja

B. PABEDINSKIENĖ — administratorė, R. STABAČINSKIENĖ — ekspeditorė

LEIDŽIA KANADOS LIETUVIŲ KATALIKŲ MOTERŲ DRAUGIJA

Redakcijos ir administracijos adresas: 1011 College St., Toronto, Ont. M6H 1A8, Canada

Spaudė Litho-Art Limited, 971 College St., Toronto, Ont. M6H 1A6

Prenumerata metams \$10.00, garbės prenumerata \$15.00, vieno numerio kaina — \$1.75

Viršelis — lietuviškas audinys.

Jei nėra kitaip susitarta, gautąją medžiagą, kaip straipsnius, nuotraukas ir kt. redakcija negrąžina ir taiso bei tvarko savo nuožiūra.

"MOTERIS" Lithuanian Women's Magazine. 1982 m. Nr. 4 (148)

Printed by Litho-Art Limited in Toronto, Ont.

moteris

1982

4 (148)

LIETUVIŠKOS PAKRANTĖS

MŪSŲ PAMIRŠTIEJI RAŠYTOJAI

S. VILKAUJA

Kartą prof. V. Mykolaitis-Putinas Vytauto D. universitete lietuvių literatūros seminaro metu pradėjo kalbėti apie mūsų pamirštuosius rašytojus. Tada jis paminėjo poetą Margalį-kun. Juozą Šnapštį (1877-1921), kurio dainą „Leiskit į tėvynę“ visi tebedainavome. Profesorius pažymėjo, jog daug kas apgailestauja, kad Margalis buvo pamirštas ir kad jis nebuvo įtrauktas į gimnazijų lietuvių literatūros programą. Tačiau Putinas tvirtino, kad tie visi mūsų rašytojai, kurių eilėraščiai buvo deklamuojami, kurių sukurtos dainos buvo visų dainuojamos, kurių knygos buvo skaitomos, nebuvo pamiršti, nes visa tauta juos sutiko, priėmė ir įvertino kaip savus. Be abejo, ne visi rašytojai yra vienodi. Pavyzdžiui, ne kiekvienas poetas gali lygintis su Maironiu, kuris yra tapęs mūsų tautos dainiumi, savo kūryba išpranašavęs Lietuvai nepriklausomybę ir net sukūrė ištisą maironinę epochą mūsų literatūros istorijoje. Ir tikrai taip yra! Juk šiandien, po daugelio metų Maironio „Marija, Marija“ yra giedama visose mūsų bažnyčiose ne tik išeivijoje, bet ir pavergtoje tėvynėje, o jo „Lietuva brangi“ yra jau antrasis Tautos himnas, nes senasis rusų uždraustas. O Margalio „Leiskit į tėvynę“ ir dabar visi tebedainuoja, o ypač išeivijoje. Tik gaila, kad žmonės dažnai nežino autoriaus pavardės ir dainą priskiria liaudies kūrybai. Neseniai esu girdėjusi, kaip vienoje jaunimo stovykloje laužavedys pakvietė: „Na, dabar visi sudainuosime kartu, t.y. svečiai ir stovyklautojai, liaudies dainą „Leiskit į tėvynę“. Šia proga aš norėčiau paminėti dar vieną Margalio dainą, kuri dažnai buvo dainuojama studentų, bet jos niekad neteko girdėti Amerikoje. O ta daina yra „Tėvynės meilė nemari“:

Ranka sodintas Visagalio,
Kur, ažuole, išplauki tu?
Ar verki tu apleisdams šalį,
Ar pyksti ant bangų šaltų? Ir t.t.

★ ★ ★

Mūsų literatūroje randame ir daugiau tokių rašytojų, kurie kartais atrodo, kad jau yra pamiršti, bet iš tikrųjų taip nėra. Čia aš norėčiau paminėti rašytoją A. Gustaitę-Šalčiuvienę (1894-1958), kuri savo

visuomeniniais-kultūriniais darbais, savo parašytais romanais, vaikams skirtomis knygomis, o net ir dramų veikalais papildė Nepriklausomybės laikais mūsų kultūrinį bei literatūrinį lobyną. Jos knygos, kaip ir kitų anų metų moterų rašytojų, buvo sutinkamos ir skaitomos. Įdomu yra tai, kad praėjusių metų liepos mėn. per „Margučio“ radiją (Čikagoje) teko išgirsti vieną deklamaciją buvusios Kauno IV valstyb. gimnazijos mokinės Mildos Šaltenytės. Ji yra ištėkėjusi ir su šeima dabar gyvena Egipte. Su sūnumi buvo atvažiavusi į VI tautinių šokių šventę. Ji pasirinko A. Gustaitės — Šalčiuvienės eilėraštį „Aš niekur neisiu iš tėvynės.“ Atrodo, kad tas eilėraštis simbolizuoja rašytojos gyvenimą, nes ji tikrai neišėjo iš Lietuvos o gimtoji žemė ją priglaudė amžinai ...

Kadangi nepriklausomais laikais dar neturėjome televizijos, visi daugiau ir skaitėme, o naujos knygos pasirodymas visiems buvo didelė staigmena. Juk, būdavo, einame būrys studentų po paskaitų Laisvės alėjoje, sustojame prie Spaudos Fondo knygyno langų ir tuoj žiūrime, ar nepasirodė nauja knyga. Tada kiekvieną naują leidinį pasitikdavome su džiaugsmu ir dėmesiu, nes mokslo veikalų ar grožinės literatūros knygų autoriai buvo mūsų savi ir mieli.

Kai A. Gustaitė-Šalčiuvienė daugiausia rašė, tai aš buvau dar studentė, bet rašytoją ir jos vyrą prof. M. Šalčių pažinojau, nors pažįstama ir nebuvau. O pažinti tais laikais buvo labai lengva, nes Kaunas, ta mūsų laikinoji sostinė, buvo toks nedidelis, jog mes nusileisdavome nuo žaliojo kalno, nuo Vytauto kalno, nuo Fredos kalnelių bei Aleksoto ir beveik prasigrūdavome Laisvės alėjoje vieni pro kitus kartais net ir alkūnėmis. Panašiai būdavo ir Valstybiniame teatre, ir Konrado kavinėje, ir sekmadieniais ar Velykų Prisikėlimo rytą Įgulos bažnyčioje.

★ ★ ★

Tuos mūsų nepriklausomo gyvenimo 10 metų (1930-1940) būtų galima pavadinti Putino dešimtmečiu, nes jis tada parašė savo 3 tomus „Altorių šešėly“. Ir tikrai tada visi daugiausia tekalbėjo tik apie Putiną. Vieni jo knygas skubino pirkti, kiti skolinosi ir skaitė. Visi tuomet domėjosi Putinu. Tiesą pasakius, ir buvo kuo

LAIMOS RATAS

M.B. STANKŪNIENĖ

MILDOS DAUSOSE

domėtis. V. Mykolaitis - Putinas buvo mūsų žymus profesorius, mokslininkas, rašytojas, literatūros istorikas, kritikas, žurnalų redaktorius ir t.t. Tačiau anaipol negalima tvirtinti, kad jis tais laikais būtų nustelbęs visai į šalį kitus rašytojus. Mes skaitėme Aistį, Brazdžionį, Grigaitę, Mazalaitę, Orintaitę, Šalčiuvienę, Tulauskaitę ir kitus rašytojus. Skaitėme kartais ir tokius romanus, kurių galbūt ir nevertėjo skaityti. Kartą buvo net ir toks nutikimas. Tada lietuvių kalbos bendrąjį kursą Vytauto D. universitete dėstė rašyt. S. Čiurlionienė. Vieną rytą ji įėjo į auditoriją ir buvo kažkuo nepatenkinta. Užuo pradėjusi apie lietuvių kalbą, ji staiga paklausė, ką mes dabar skaitome. Ji pasižiūrėjo į mergaites, kurios dažniausiai sėdėdavome prie langų. Mes pradžioje lyg ir nesusigaudėme, bet viena iš pirmojo suolo studentų pasakė, jog skaito A. Gustaitytės-Šalčiuvienės "Vingius". Tada kitos, o taipgi ir aš pritarėm, nes irgi buvome skaičiusios. Tuomet paklausė, o ar jau skaitėme Čiurlionienės "Šventmarę". Gaila, bet turėjome prisipažinti, jog neskaitėme. Čiurlionienė labai supyko ir suriko: "O jūs skaitėte Helena Mnišek "Raupsuotąją?" Tada visos pradėjome linguoti galvomis, kaip tie žydų rabinai sinagogoje, nes tikrai buvome skaičiusios. Aš manau, kad "Raupsuotąją" daugelis, "Moters" žurnalo skaitytojų dar labai gerai prisimena, kai ta knyga Lietuvojeėjo iš rankų į rankas. Aš pati iš vienos draugės pasiskolinau jau visai suplyšusią. Mes iš tikrųjų tada nesigilinome į to romano literatūrinę vertę, bet mums patiko ta ideali jaunos mokytojos meilė kunigaikščių kilmės lenkų aristokratui, kai visa laimė baigėsi jos mirtimi, nes juodu skyrė luomas. Kas anais laikais galėjo būti gimnazistėms įdomiau, kaip skaityti apie tos sužadėtinės mirtį ir kaip vestuvių dieną ji buvo pašarvota karste su nuotakos drabužiais.

Be abejo, Čiurlionienei buvo labai skaudu, kad mes jos "Šventmarės" neskaitėme. Aš buvau skaičiusi jos "Lietuvoje", buvau mačiusi net kelis kartus teatre "Aušros sūnus", "12 brolių juodvarniais lakstančių" ir kt. Apie josios tą naują knygą mes žinojome, bet taip greit negalėjome gauti ir perskaityti, nes ji buvo tik ką pasirodžiusi knygynuose. S. Čiurlionienė mus tada labai smarkiai išbarė, kad skaitome ašaringus lenkų romanų vertimus, o studentai tą rytą iš mūsų juokėsi, nes jie negavo pylos.

★ ★ ★

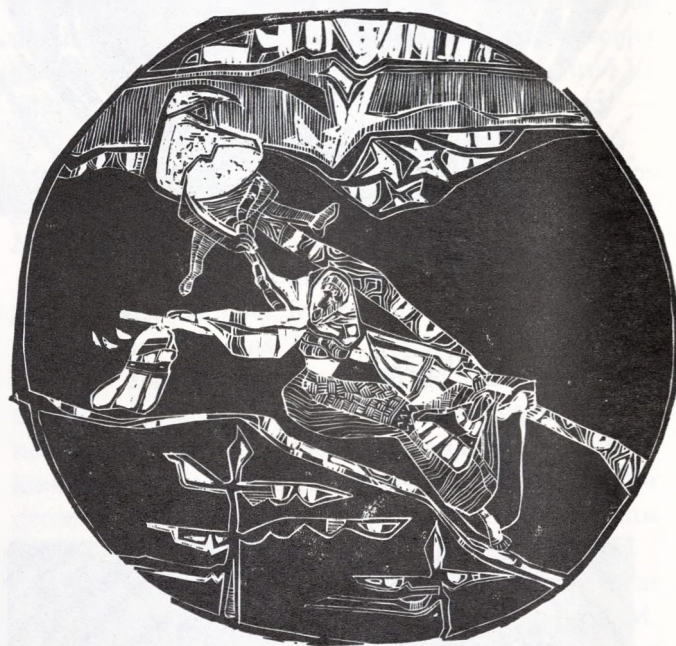
Visi žinome, kad praeinantis laikas kiekvieno žmogaus gyvenimo pėdas užpusto dulkėmis, bet pasilieka atlikti darbai. Taip ir senieji rašytojai pasitraukia: iš gyvenimo, o į jų vietą ateina jauni. Ar-

timieji savo mirusiems stato kapuose brangius paminklus, mirties sukaktis mini spaudoje ir t.t. Tačiau gražiausias ir vertingiausias prisiminimas iškeliavusiam amžinybėn rašytojui yra išleista monografija ar kokia nors pomirtinė knyga. Tokios knygos yra nusipelnusi ir rašyt. A. Gustaitytė-Šalčiuvienė. Praėjusiais metais mūsų periodinėje spaudoje pasirodė keli straipsniai apie ją, bet tai ne viskas. Tačiau žvelgiant į tuos p. Šalčių šeimos visus pergyvenimus, kurie yra įvykę II p. karo metu, kai vaikai buvo atskirti nuo tėvų, kai bandymai atsiimti tėvelius į Ameriką nepavyko, kai vieniši tėvai mirė pavergtoje Lietuvoje, atrodo, kad vertėtų tokią knygą išleisti. Žinoma, čia yra

mano asmeniška nuomonė, bet aš linkėčiau rašytojos dukrai (dabar dr. G. Sidrienei), sūnui, o taip pat ir seserims, kurios irgi gyvena JAV. Tokia knyga būtų naudinga paskaityti, nes daug kas iš mūsų nežinojo, kad josios dramos „Sofija Vytautaitė“ premjera jau buvo rengiama Kauno teatre, bet karas ir okupacijos visa tai sutrukdė. Tokios knygos išleidimas būtų naudingas ir josios anūkeliams, kurių yra net 12, o taipgi ir proanūkeliam. Kadangi jie apie savo močiutę turbūt daugiausia girdėjo tik iš tėvelių pasakojimų, tai ateityje galėtų paskaityti. Savaimė suprantama, kad tokia knyga būtų ir amžinas paminklas rašytojai A. Gustaitytei-Šalčiuvienei.

D. STONČIŪTĖ-KUOLIENĖ

KAI ŠVIETI, TAI ŠVIESK!

PILKOJI PONIA

A. ŠALČIUVIENĖ

Ar daug kas turėjote malonumą nakvoti atviram balkone giedrią, ankstyvos vasaros naktį Birštone? Ar jūs prisimenate, kiek džiaugsmo suteikia aušra, kai skaisti saulutė apipila auksu Nemuną, paskui neskubėdama, tikra ir didinga savo eiseną, išeina ji pati. Visur tylu, ramu, tik balti debesys kai kur aukštybėse tingiai slenka. Jokio vėjelio, nei vienas lapas nekruta, šilas neošia, medžiai nešlama. Tik pulkai paukščių traukia savo amžinas, vienodas, raminančias dainas. Šen ir ten gegutės lenktyniuodamos kukuoja. Guli sau balkone. Apačioj tyliai teka Nemunas. Tyras šilo oras gaivina kūną, aplinkinis gamtos grožis — sielą.

Tokiu momentu aš nemoku galvoti, net skaityti. Galiu tik ramiai gulėdama leisti lakias mintis, kurios,

kaip šie balti debesėliai, laisvai formuojasi ar padrikos plaukia ...

Tos nenuoramos valandos taip greitai bėga. Štai jau subunda Birštonas. Chalatuoti vasarotojai jau eina prie didžiojo šaltinio — porciją gydomojo vandens išgerti, paskui į savo tynes. Laukiu, kol praeis Pilkoji ponia. Kokia ji keista!

Simfoninis orkestras jau užgriežė triukšmingą maršą. Vadinasi, jau penkta valanda po pietų. Reikia dėti knygą į šalį ir eiti gerti savo gramus.

Išeinu į parką. Apie muziką susispietę žmonės. Ponios užsiėmusios rankdarbiais, vyrai — neseniai gautais laikraščiais. Muzikos garsai aidai aplinkiniuose miškuose. Pertrauka. Visi sujudo. Vieni ėmė vaikščioti

gausingomis alėjomis, kiti, sėdintieji, domisi vaikščiojančiais. Antai, pasirodė baletu, ten operos primadonos. Jos patraukia visų dėmesį. Mažiausi jų tualetuose pasikeitimai pastebimi, kritikuojami, diskutuojami daugybės plepių ir apkalbėtojų. Be to juk būtų nuobodu kurorte.

Štai praėjo pilkoji ponia.

Keli būriai atkreipė dėmesį į ją. Pastebėta, kad ji šiandien atėjo į parką ne iš to, kaip paprastai, šono. Ir atėjo šiandien penkiolika minučių anksčiau.

Pilkoji ponia, gal 45 metų moteris, bet gerai užsilaikius, buvo visų pažįstama dėl savo originalios, savitos išvaizdos ir didelio akuratiškumo. Dėvi ji platų, ilgą pilką drabužį vos iškirptu kaklu, su balta atverstine apikakle ir pusiau ilgomis rankovėmis. Šaltomis dienomis ją pakeisdavo juodu, su aukšta, balta liemavota apikakle, ilgomis rankovėmis rūbu. Jos rūbų pasiuvimas visai neatitiko laiko dvasios, o buvo užfiksuota jos jaunystės laikų mada. Iš jos lygaus plaukų šukavimo į viršų, susuktų užpakaly į kasą, iš jos elgesio ir manierų galima buvo spėti ją esant tipišką, taurią pedagogę. Dėl jos savitumo ir senos panos ypatumų vasarotojai ją mėgo pašiepti.

Man pavyko prie jos prieiti arčiau. Ypatingai buvo įdomu susitikti ją šiandien. Supratau, kad jos nuolatinės dienotvarkės pasikeitimas buvo mano vakar parvežtų nuo advokato Zabulionio linkėjimų vaisiai. Juk nevisuomet buvo tokia akmeninė, kaip dabar?!

Einu prie didžiojo šaltinio, kurs slepiasi didelėje, dengtoje, dzūkiško kryžiaus pavidalo kioskoje. Rūpintojėliai, dzūkų rankomis išdrožinėti, puošia ją iš vidaus ir iš viršaus. Gražios dzūkaitės, tautiškai pasipuošusios, padavinėja paliktas jų apsaugai gramuotas birštoniškas stiklines ar už centukus skolina stiklines tiems, kurie savų neturi. Pasiėmus savo gramus, susirandu tuščią vietą, kad pasislėpčiau nuo įkyrių saulės spindulių, nes vandenį reikia gurkšnoti apie 20 minučių. Ir šiaip aš mėgstu šitą dzūkų dvasios būdelę, daugumos vasarotojų rendez-vous vietą.

Palikus stiklinę, pasuku į Vytauto kalną, kur paprastai susitinku su savo atsitiktine kurorto pažįstama, vadinama Pilkąja ponia.

Ant viršūnės kalno, kavinėje, sėdi tik keletas atsiskyrėlių. Pačiam pakrašty, atsirėmus į kėdės atlošą, jau sėdi ji. Prie jos stovi tuščias uogų dubinėlis. Ji, paskendus mintyse, akis įsmeigus į tolį. Apačioj juoduoja miškas, toliau žaliuoja jo jaunoji karta. Toli vingiuoja Nemunas. Koks gražus jis, kai saulutė, atsisukus į vakarus, apipila jį įvairiomis spalvomis! Vie-noj pusėj jame atsispindi statūs smėliniai krantai, vidury — pakrantės medžiai, o šioj pusėj linguoja baltųjų vilų

— viešbučių eilė ir lygus, fontanais, kurie anksčiau šaltinių pavidalu teršė pakrantę, papuoštas kelias. Jis pats, Nemunėlis, vis toks ramus, lygus, rimtas, plaukia sau plaukia. Ant kairiojo kranto klesti ūkio mokyklos derlingi daržai, aprūpiną kurortą daržovėmis ir kelių Dzūkijos ūkio kultūrą. “Tyliai tyliai, Nemunėlis plaukia, o dar tyliau mūs sesutė verkia”, lėkė iš apačios simfonijos garsai.

Atsisėdu greta Pilkosios ponios, o ji manęs vis dar nepastebi. Žiūriu į jos veido profilį. Ant kaktos susitelkė trys paralelės raukšlės, o tarp sutrauktų antakių dar dvi stačios. Gilus susimąstymas darė jos veidą dar senesnį, bet gaivesnį. Matės, ji galvojo kažką svarbaus, jaudinančio.

Kai padavėja atnešė man ledus, kaimynė atsisuko į mane. Veidas tuoj pasikeitė; nušvito, lyg jis dabar kito žmogaus būtų.

— Buvote taip giliai susimąsčiusi, — prakalbinau tirdama akimis. Pilkoji ponia, kiek padvejojus, nukreipė temą.

— Galvoju, kas pasidarė iš mūsų Birštono, kai pagaliau vyriausybė suvaržė mūsų piniguočiams išvažiavimą į svetimus kurortus.

Parke suskambėjo Šuberto nebaigtosios simfonijos garsai, ir mudvi nutilom. Kai baigėsi muzika, vėl prabilau.

— Beje, ponas Zabulionis, nuo kurio aš vakar atvežiau jums linkėjimus, prašė mane sužinoti, kokia jūsų savijauta ir kaip gyvenate?

Pilkoji ponia nieko neatsakė, tik pasitaisė kėdėje, užsirėmė ant stalelio ir parėmė ranka galvą. Aš valgau savo ledus ir žiūriu į savo šaukštuką.

Kavinė ištuštėjo. Tik žemesnėj terasoje sėdi kažkas prie stalelio. Abi tylime.

— Tur būt, įdomu susitikti žmogų, kurį labai seniai esi matęs, nežinai net, kaip jis gyvena? — norėjau išprovokuoti kalbos dalyvę. Ji vis tyli. Pagaliau prabilo:

— Jau 30 metų, kaip aš nesimačiau su tuo žmogumi, bent nesikalbėjau. Dar daugiau. Buvau aš tuomet 17 metų. Bet pradėsiu iš pradžių.

Buvau aš vienturtė duktė. Mano tėvelis buvo Vilniaus gimnazijos matematikos mokytojas. Žmogus jis buvo labai rimtas, geras šeimos galva, mylįs tėvas. Mamytė mano buvo šiek tiek lengvabūdė, nemėgo susikaupti, nors mane irgi labai mylėjo. Mano brangus tėvelis visas manęs auklėjimo pareigas pasiėmė sau. Dar mažą mane išsivesdavo už miesto ir, vadžiodamas už rankutės, aiškindavo man gėlių sudėtį, mokė pažinti vabalus, paukščius. Kai nuvargdavau, užsimetęs ant peties, parsinešdavo mane namo. Man paaugus, mūsų pasikalbėjimai pasidarė dar mokytesni. Paprastas

kalnelis buvo pretekstu žemės evoliucijai išaiškinti. Su nepaprastu lengvumu nugalėjom mes Kanto ir Laplaso teoriją, atmainų išsirutuliojimo dėsni. Nakties dangus buvo mums žvaigždynų žemėlapiu. Taip tad aš, dar jauna mergaitė, buvau jau išlavintas žmogus. Svarbiausia, — aš turėjau protą, linkusį analizuoti, daryti abstrakcijas, įgavau skonį ir intelektualinio gyvenimo pamėgimą, mokslų meilę. Dar septintoje klasėje mudu su tėveliu nusistatėm, kad aš būsiu inžinieriumi architektu.

Bet štai paskutinę vasarą tėvelį paskyrė kažkokiais mokslo tikslais į Petrapilį su mamyte aš neperdaug sugyvenau. Visą mano auklėjimą ji suprato manierų muštravime. Nuobodu man būdavo klausytis tuščių jos kalbų su draugėmis apie naujas skrybėlaičių ir suknelių madas. Išvažiavau į ūkį, pas dėdę vasaroti. Kaime man buvo gera, ramu. Ilsėjaisi gamtoje, kurią aš taip pat mėgau, kaip matematinių formulių sprendimą. Savaitę, kitą ilsėjaisi po kvotimų, nuo miesto triukšmo pabėgus. Bet paskui, žinai, jaunas žmogus greit pasilsi, atgauna energiją ir pradeda nuobodžiauti.

Visą amžių aš atminsiu svarbią mano gyvenimo dieną: aš nubėgau į Jesią maudytis. Jau norėjau nusirengti, kaip kitoje Jesios pusėje pastebėjau gulintį pievoje stambų, jauną vyriškį, iš veido, matėsi, in-

teligentą. Visa krūva jausmų ūmai išsiveržė iš mano krūtinės. Vienodoje aplinkumoje, tarp kaimiečių, susitikti antrą, jauną, inteligentišką žmogų, — juk tai malonu.

Tai buvo kaimyno vaikų repetitorius, studentas Antanas Zabulionis ...

Kartą gulių po liepų alėja ant pievutės. Dėdė, mat, buvo pirkęs seną dvarelį, o alėjos — buvusio parko liekanos. Karštas popietis slėgia ir veja į šaltesnes vietas. Už sodo girdžių piemenukų juoką, dažną karvės mykimą. Mano akys įsmigusios į žydinčiose liepose bičių darbymetį, iš tikrųjų — į erdves. Kai užsimerkiu, išdygsta matyto jaunuolio neaiškus siluetas.

Girdžiu artėjančius žingsnius, bet ateinančio nematau. Priėjo dėdienė. Ji ką tik sugrįžo iš bažnyčios.

— Šiandien turėsim svečių. Kaimynas nori supažindinti savo mokytoją, — kalbėjo šypsodamas.

Paraudau, kaip žarija. Prisiminiau sceną prie Jesios ...

Po valandos jie atėjo. Aš vogčiom permečiau jį greitai žvilgsniu. Jis žiūrėjo į mane nesivaržydamas.

Tai buvo pradžia mano jaunystės, mano jausmų pasaulio.

Visą popietį mes praleidome kartu visi, bet jis nei valandėlės neatsitraukė nuo manęs. Jis buvo ne perdaug

J. PAUKŠTIENĖ

BALTIJOS DIEVAI

kuklus, net per drąsus man tuomet išrodė. Jis nesivaržė, kad čia atėjo tik dėl manęs, pas mane.

Nuo pirmo susitikimo mes nebuvome viens kitam svetimi. Gal tai padarė aplinkybės, gal būdai iš karto atitiko.

Laikas prabėgo nepastebimai. Gaila buvo skirtis. Dėdienė pakvietė jį dažnai mus aplankyti, "kad mūsų maloni viešnelė nenuobodžiautų ir nepabėgtų".

Visą naktį aš nieko kito galvoti negalėjau.

Viskas vienu kartu, atrodo, pasikeitė. Gyvenimas pasidarė toks pilnas, žavus. Ir piemenukų juokas buvo toks linksmas ir bitelių zirzgimas raminantis...

Nuo tos dienos jis pradėjo pas mus lankytis dažnai: kone kasdien.

Ilgą būdavo diena ligi 5 val. vakaro, kol jis ateina. Jis — mano brangus, laukiamas svečias. Akis, būdavo, pražiūriu iš balto, mūrinio namelio pro langą, kol iš Jesios šlaito pro medžių viršūnes jis pasirodo. Iš karto išlenda tik jo mėlyna, studentiška kepurė, paskui pradeda rodytis jo platūs pečiai, stambi krūtinė, spalvuotais marškiniais aptraukta. Paskui, lietuviška juosta apjuostas jaunas, stambus jo liemuo...

Vos užkopia ant kalnelio, jo durpinės akys bėgioja po sodybą; manęs ieško! Aš vis nepasirodau... Gėriuos jo grožiu iš tolo, nes iš arti droviuos į jį žiūrėti. Paskui bėgu pas jį, tokia laiminga, linksmutė. Gailėdavaus, kad jis ne mano brolis, ne tėvas, kurį galėčiau apkabinti, išbučiuoti...

Jis buvo stiprios valios. Rodės net griežtas. Iš gyvenimo nelaukė malonės, o ėmė viską pats.

Dažniausiai dėdienė likdavo su vaikais, ir mudu eidavom pavaikščioti į girią, kuri buvo už kelių varsnų nuo mūsų sodybų. Kartu uogavom, grybavom, dainavom. Kartais dėdienė, turėdama skubų reikalą, grįždavo, palikdavo mus su vaikais. Šį kartą paliko visai vienus. Pamatėm ją jau paliai namus pro rugių lauką vaikučius besivedančią.

Aš pavadinau eiti namo. Jis pajuokavo iš mano atsargumo.

Pasakojo apie savo studentišką gyvenimą Maskvoje.

Paskui nutilo. Tylėjau ir aš. Atsisėdau ant kelmo ir tvarkiau nuskintas gėles.

— Ilgai jūs čia pasiliksit?

— Ligi atostogų galo, — atsakiau ramiai.

— Aš netrukus turėsiu išvykti, — kalbėjo jis jau neramiau. Veidas surimtėjo, susikaupė. Nuskynęs kelias žemuoges laikė ant delno.

— Pagaukit. Jei pagausit visas kartu, bus taip, kaip sugalvojau, jei ne... —

Aš sudėjau riešučias gaudyti, bet jis nerizikavo jų mesti iš tolo. Priėjęs, sudėjo man jas į riešučias. Paskui

atsigulė ant žemės prie mano kojų ir į tas pačias mano riešučias, išmetęs uogas, įdėjo savo veidą. Pats mano rankomis glostė jį. Norėjau keltis, bet jis neleido.

— O taip taip! Tu pagavai uogas. Greit aš baigsiu universitetą. Įsikursiu, ir tu būsi mano brangi žmona? Pažadėk man tai! — jis pradėjo bučiuoti mano delnus, pirštus, lyg didžiausios malonės prašydamas. Aš sumišau, nors buvau laiminga. Pravirkau; gerai, jis to nematė. Savo moteriška intuicija jaučiau, kad tos laimės man niekuomet nesulaukti.

Jėga pabėgus, išėjau į palaukę. Paskui atėjo ir jis. Paėmė mane po ranka. Aš atsirėmiau galva į jo tvirtą petį, — tiek jis už mane aukštesnis. Ėjom siauru taku namų link. Šonuose liūliavo rugių laukai.

Savo išvažiavimą jis pratęsė lig mano atostogų galo.

Ar turiu jums papasakoti, kaip laiminga aš tuomet buvau!

Prabėgo negailestingas laikas. Didysis karas išblaškė mus į įvairias Rusijos dalis. Jis išvažiavo į Maskvą. Mano tėvelį paskyrė į Odesą. Baigiau ten gimnaziją ir pradėjau studijuoti architektūrą. Matematika manęs neapvylė.

Studentaudama sutikau daug jaunų vyrų, bet nė vienas jų neprilygo mano Antanui. Be to, lietuvių ten kaip ir nebuvo, o nuo kitataučių saugojo mane ir tėvai. Antano fotografija visados buvo ant mano stalo. Jo meilūs, įdomūs laišakai palaikė meilės ryšius.

1917 m. jį mobilizavo. Važiuodamas į Rumunijos frontą, jis užsuko pas mane į Odesą. Aš turėjau ateiti į stotį, nes traukinys stovės 25 minutes, o atsitiktinai gal ir ilgiau. Be galo laukiau tos dienos, tos valandos!

Ji atėjo. Skaičiau minutes. Jau buvau apsirengęs eiti, nors ir peranksti, kaip ūmai susirgo mano tėvelis. Jis, mat, turėjo širdies ligą, o paskutiniu laiku ji paastrėjo. Aš nubėgau pas daktarą ir maniau dar laiku suspėti į stotį, bet, daktaro nesuradus, bėgau vėl namo ir vėl pas kitą daktarą. Kai tėvelio prieuolis pasibaigė, aš be kvapo nubėgau į stotį, bet, deja, — traukinio ten jau nebuvo.

— Antano būta labai supykta. Jis man ilgai nerašė ir neatsiuntė savo adreso. Negalėjau nei pasiteisinti. Tik po kiek laiko, po didelio mūsų parašė atvirutę.

"Nesitikėjau likti gyvas. Troškau, kad mirties valandoje vietoje angelo būtum tu. O tu, deja, keletą žingsnių nenorėjau padaryti, kad mane palaimintum į frontą važiuojantį, tuo tarpu kai aš važiauvau šimtus kilometrų, kad su tavim nors 20 minučių pabūti galėčiau. Nei tu nei nieks iš tavųjų".

Adresas vėl nebuvo nurodytas.

Baigėsi karas. Mes sugrįžom į Lietuvą. Aš išvažiavau į užsienius toliau studijuoti architektūros.

Diplominiam darbui padariau planus šių vilų-viešbučių, tinkamų gyventi žiemą, su mineralinėmis voniomis apačioje. Statyba tačiau įvykdyti man nebuvo lemta ...

Antanas vis dar negrižo. Buvau baisiai susirūpinusi, bet draugai ramino palikę jį sveiką ir linksmą.

Gyvenime sutikau daug vyrų, bet nė vienas negalėjo man išblaškyti mano pirmosios meilės.

Gyvenom jau Kaune. Buvo kažkokios didelės išskilmės. Vakare Ramovėje priėmimas. Aš — ką tik grįžus ir Paryžiaus diplomuota architektė! Buvau labai linksmi nusiteikusi. Nepatingėjau pasipuošti baliui savo paryžietiškais tualetais. Buvau laisva, laiminga, nepriklausoma. Ateitis šypsojosi ... Pirmą valną šokant, mano akys nukrypo į du įeinančius žmones. Tai buvo mano Antanas su kažkokia nelietuviško tipo dama. Jis manęs vis dar nepastebėjo. Aš pasvirau. Šokis nevyko. Pasiteisinau savo šokikui, kad esu nuvargus dar nuo kvotimų, ir abu nuošaliai atsisėdom. Akių vis nenuleidau nuo naujos poros. Pasiklausiau savo kaimyno, kas tie du ponai.

— Matyt, kad neseniai esate grįžusi, kad nei Zabulionių nepažįstate. Jis žinomas advokatas, bet jo žmona dar garsesnė, labai mokanti Kaunui duoti toną.

Parėjau namo prislėgta, nuvargus ...

Reikėjo taip pasitaikyti, ėmė negaluoti ir mano tėvelis. Motutė jau buvo mirus Rusijoje.

Po kelių dienų širdies priepuolis išplėšė man tėvą.

Likau viena, labai, labai viena. Bėgau nuo žmonių, o labiausiai nuo to, kurio taip laukiau. Man neliko nieko. Dabar tik supratau, kuo buvo mano velionis tėvelis ir ko aš netekau. Dabar supratau, kad be jo aš nesu tokia savaranki, kokia jaučiausi jo vadovaujama, inspiruojama. Sieloje neliko tos malonios iliuzijos, kuri šildė mano vidų Antano belaukiant. Gyvenimas dabar man pasidarė šaltas, nejaukus, nemielas. Malonumas, kurį turėjau protaudama, skaitydama ar matematinę formulę išsprendus, dingo. Nepakenčiamas skausmas nuolat degino krūtinę. Skaudamoji vieta vis augo, vis plėtėsi, kol užėmė visą mano vidų, visą mano esybę. Ji, toji žaizda, troškino mane, trukdydama mano alsavimą, degino akis ašaromis. Su pasibaisėjimu konstatavau, kad su visu mano analitiniu protu, su mano architekto diplomu — aš esu žuvęs žmogus. Prasimušti į gyvenimą be tėvo aš nepajėgsiu ir neturiu nei noro. Netekus tėvo, į kurį aš buvau atsirėmus, netekau lygsvaros. Netekus savo meilės, kuri taip buvo užpildžius mano sielą, pajutau

tokią baisią tuštumą. Visas mano malonumas buvo nueiti į Vytauto kalną ir pasėdėti ant nuošalaus suoloelio. Pasišildyti saulutėje, nieko negalvojant, nieko nesiekiant.

Kartą, atėjus prie savo suoliuko, radau jį užimtą. Ten sėdėjo Zabulionių šeima. Sūnus žaidė ant tako. Žmona kažką įtikinamai pasakojo savo vyrui. Jie manęs nematė.

Daugiau nėjau nei į Vytauto kalną. Sėdėjau namie. Paskui išvažiavau pas dėdę, vienintelį savo giminę, bet ten buvimas mane visai kankino. Bariau save už ištiziimą, bet ar kaltos laikrodžio rodyklės, kad neteisingai rodo laiką. Reik taisyti patį laikrodžio mechanizmą. Kai gyvenimas man visai pasidarė nepakenčiamas ir aš norėjau beveik jį užbaigti, pardaviau savo sklypą ir už tuos pinigus išvažiavau į platų pasaulį.

Užkliuvau Amerikoje.

Prabėgo daug metų. Nuo pasaulio aš atsiskyriau. Vienuolyne taip pat neišsitemkau.

Paskui tapau pedagoge. Ir štai aš vėl Lietuvoje. Universitete skaitau matematiką, bet sieloj irgi tik matematikos formulės. Gyvenu kitiems, mokslui.

Pilkoji ponija ūmai atsistojo nuo kėdės ir nusisuko. Aš mačiau, kaip dvi didelės ašaros nuriedėjo per jos veidą ir, nukritusios žemyn, susimaišė su rasa žolėse.

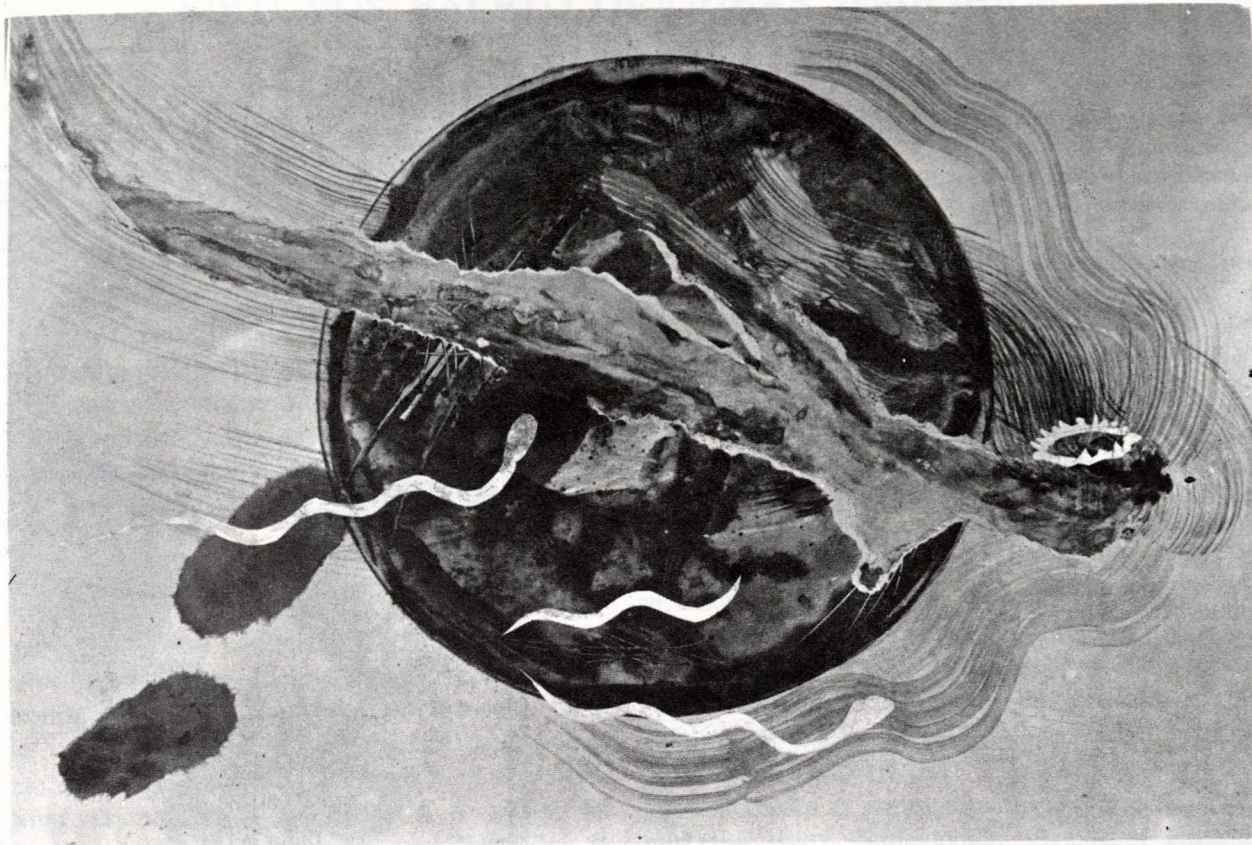
— Mums jau laikas vakarieniauti, — tarė ji kitu, drebančiu balsu ir vis neatsisukdama į mane, ėjo pirmyn.

Jau buvo gerokai sutemę, kai mudvi nusileidom į beržų alėją. Užsnūdę, šakas nukorę, liūdnai stūksojo medžiai. Dešinėje pusėje tyliai plaukė sidabrinis Nemunas, kairėje mistiškai žibėjo pro medžių šakas restorano iluminacijos. Iš jo vidaus aidėjo džazo garsai.

Pilkoji ponija šiandien vakarienės nenorėjo. Jausmingai paspaudusi man ranką, nuėjo į savo "celę". Aš užėjau į restoraną. Baigusieji vakarienę šliaužiojo fokstrotą. Kiti poromis vaikščiojo alėjomis. Visur klegėjo linksmos kalbos, juokas. Čia dygo, augo ir geso jausmų kovos: meilė, pavydas, nusivylimas ...

Išgėrus stiklinę arbatos, sugrįžau į savo balkoną. Priešais gumšojo ramus miškas. Dabar aš nebuvau palanki šitai amžinai abejingai gamtai.

Aš tik dabar supratau, kad meilė nėra malonus žaidimas, o laimė — tai tik susidėjusių aplinkybių, tai tik lemties, likimo žaismas.

MARIJA AMBROZAITIENĖ

ŽEMYNA II

IZA MOTEKAITIENĖ

IŠ CIKLO — “NAŠLYSTĖ” (EKSPROMTAI)

Skiriu savo a. a. Vyrui — Kazimierui

Buvo eilė dienų,
Kai vyras žengė šalia.
Ir jau eilė dienų,
Kai jo nėra ...

... Našlystė ...
Iškaba likusių dienų: —
Iš Rojaus išvartai
Nebuvo tiek graudu!

... Našlystė ...
Tai knyga — širdies krauju rašyta —
Ant žemės rutulio milijonai jų yra —
Nepravertų ir neskaitytų ...

KELIONĖS

Tu iškeliavai daug kartų —
Lėktuvais, traukiniais, laivais —
Naikindamas vienatvę mano karčių
Laiškų laiškais, laiškų laiškais ...

Ir vis sugrįždavai, kad vėl išvyktum, —
Pažerdams meilės dovanų —
Ir gimė mudviem palikuonys,
Ir žemės laimė buvo mūsų!

Dabar Tu vėl iškeliavai —
Ant Mirties Angelo sparnų ...
Juk Amžinybėj laiškų man rašai —
Tik niekas, niekas nepristato jų ...

Nevilties ilgesy Tau pastačiau namelį,
Kurs paskutinę Tavo išvyką man tol minės,
Kol aš užgesus, lyg žvaigždėlė —
Į smėlį subyrėsiu greta Tavo širdies ...

*Viena, kaip žvirgždas smėlio
Tarp milijonų jų —
Tik saulės spindulėliais
Ir ašaroms mintu.*

*Viena, kaip smilga pievoj
Tarp žydinčių žolių —
Tik mūsų atminimais
Sau širdį gaivinu.*

*Viena, kaip Nukryžiuotas,
Iškeltas ant kalvos,
Kad minios pasijuoktų
Iš meilės ir kančios.*

*Tave į žemės žievę
Palaidojus likau,
Kaip augalas be žiedo,
Kaip siela be dangaus ...*

Čikaga, vasario 21, 1982

PASKUTINIS ŽVILGSNIS

*Palikai man žvilgsnį savo stingstančių akių —
Lėlytės atspindėjo krištoliniai melsvas erdves —
Tik į tenai, vien pas Tave, savo širdį gabalais draskydama einu, —
Kol pasivysiu ir susitiksiu jau amžinom dienom Tave!*

*Čia be Tavęs — kuo ilgesnė diena — tuo skaudesnė kančia.
Per kruvinas širdies žaizdas aš kelio nei pirmyn, nei atgal nematau.
Argi nejaustum, kaip Tau meldžiuos, su kokia širdgėla šaukiu Tave:
— O, ateik, mano Vyre, iš ANO PASAULIO — pragaro, ar dangaus!*

*Dabar tikrai regi, kaip žemėje Tave mylėjau: —
Kaip dykumos kupranugaris, šeimos rūpesčių naštas vilkdama —
Dėl Tavęs visas belaimės dienas iškenčiau —
Kodėl dabar iš TENAI negydai man kančias?*

R. DICHAVIČIUS

MOTERIS

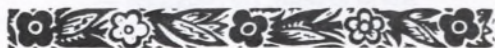
NEGRĮŠI ...

*Jau tūkstančiai dienų, kai šaukiu Tavo sielą —
— Ateik, pasivaidenk, jei žemėje mane mylėjai!
... Atrodo, kad šaukiu tik dykumų vėją,
Kurs tik dar toliau į begalybę skrieja.*

*Tu gi žinai, kad aš vis vien pas Tave ateisiu —
Todėl neprisiviliosiu šion žemėn Tave!
Tu net nenorėsi pažvelgti į raupsuotą mano kančių,
Nebūsiu jau daugiau Tau Rojaus vaisium!*

*Žydėję rožėm skruostai jau išvagoti ašarų upelių,
Kurie vis dar teka iš sielos gelmių —
Krūtinėje išgesę simfonijos "myliu",
Akyse — tik pelenai žvaigždelių ...*

*Jau tūkstančiai dienų, kai šaukiu Tavo sielą
Sugrįžti į dingusios abiejų laimės griuvėsius —
Nors ir žinau, kad iš amžinybės į trapius namus
Daugiau negrįši, kaip negrįžta niekas ...*

LIETUVOS BALETO DVIGUBAS JUBILIEJUS

VALERIJA ANYSIENĖ

Lietuvių baleto pradžia yra laikoma Valstybinio Teatro baleto studijos įsteigimo data 1921 metų rudenį. Aišku, teatras bendra prasme, kur buvo atliekami ir baletiniai veikalai, veikė Lietuvoje jau nuo 16 amžiaus, bet tai buvo daugumoje didikų rūmų ar universiteto teatrai, taip pat veikėjai būdavo atvykę iš kitų kraštų. Tikrojo lietuviškojo baleto pradžia atsirado jau nepriklausomoje valstybėje ir 1981 metais buvo minimas 60-ties metų jubiliejus. Taip pat 1980 m. sukako 55-rių metų jubiliejus nuo baleto „Coppelia“ (Delibes) pastatymo. Lietuvoje šios sukaktys labai iškilmingai paminėtos nauju pastatymu baleto „Coppelia“. Iškilnėse dalyvavo visas teatro kolektyvas ir baleto veteranai. Ansamblis susilaukė daug sveikinimų ir buvo atžymėti nusipelnę šokėjai: J. Jovaišaitė, M. Juozapaitytė, G. Sabaliauskaitė, A. Ruzgaitė, B. Kelbauskas ir kiti. Z. Dautartas, iškeldamas kordebaleto (corps de ballet) reikšmę, rašė: „Mes, pagerbdami savo tituluotas, apdovanotas garbingais vardais primabalerinas, prisiminkime tas, kurios visą gyvenimą dirbo, lyg ir jų šešėlyje, atidavę teatrui pagal savo išgailes tiek pat, gaudamos mažiau. Be jų nuoširdaus darbo gal nebūtų ir šiandieninių mūsų baleto laimėjimų.“

1920 metais Kaune susiorganizavo Lietuvos Meno Kūrėjų Draugija, kurios pastangomis buvo pastatyta opera „Traviata“ (Verdi) tų pačių metu gruodžio mėn. 31 d. Tada iškilo baleto (III akte) pasirodymo klausimas. Pats Kipras Petrauskas parinkęs judresnius choristus, įdavė jiems į rankas bandereles ir parodė, kaip laikyti. Dvi seserys Griniūtės, jo pamokytos, atliko ispanų šokį. Toks kuklus pasirodymas tik pabrėžė baleto reikalingumą. Tada buvo įsteigtas šokių būrelis. Atsirado vedėja. Kaunan iš Vilniaus persikėlė Olga Kalpokienė-Dubeneckienė, ji buvo profesionalė šokėja, baigusi baleto mokyklą Petrapilyje, žymių baletmeisterių bei pedagogų Romanovo ir Smirmovo mokinė. Ji apsiėmė paruošti gruzinų šokius operai „Demonas“ (Rubinštein). Šiame spektaklyje pasižymėjo J. Jovaišaitė savo scenišku temperamentu ir grakštumu, atlikusi „Lezginką“, tautinį gruzinų šokį.

J. Jovaišaitė nuo jaunystės dienų mėgo šokti ir, būdama Tifliso gimnazijoje, pasižymėjo gruziškų šokių atlikimu.

Išryškėjo reikalingumas baleto studijos. O. Dubeneckienė pati svajojo apie studijos įsteigimą ir tam tikslui buvo nuvykusi į Berlyną pasitobulinti choreografijos srityje. Ji su dideliu entuziazmu sutiko vadovauti baleto studijai, kurios atidarymas įvyko 1921 m. rudenį. Pradžią buvo labai sunki, nes nebuvo nei atitinkamų patalpų, nei pratimams reikalingų prietaisų. Tokiu būdu nuo 1921 iki 1925 metų O. Dubeneckienė buvo baletmeisterė, mokytoja ir dailininkė. Ji pati piešė dekoracijas ir kostiumus. Ji taip pat labai sėkmingai pasirodydavo koncertuose „Vilkolakio“ teatre ir turėjo gerai paruoštą ir įvairų repertuarą. Pirmieji studijos mokiniai buvo: Gailevičiūtė, Jovaišaitė, Kliskienė, Kelbauskas, Radzvilavičiūtė, Šarnauskaitė, Stonytė, Žalinkevičiūtė.

Po metų intensyvaus darbo (1922 m. birželio mėn.) įvyko baleto studijos pirmasis spektaklis. Jame dalyvavo šešios mokinės. O. Dubeneckienė norėjo žiurovus supažindinti su klasikinio baleto tradicijomis. Pirmoje dalyje, kad pademonstruotų baleto dėsnius, ji parodė kasdieninius šokėjų pratimus prie turėklų. Antrąją dalyje — klasikinius šokius ant „point'ų“ ir charakterinius.

Baleto studija sparčiai augo ir į ją įstojo daug gabių šokėjų. O. Dubeneckienės paruošta baleto trupė iki 1925 metų dalyvavo sekančių operų pastatymuose: „Faustas“, „Rigoletto“, „Gegužės Karalaitė“, „Eugenijus Oneginas“, „Demonas“, „Traviata“ ir „Carmen“. Baleto trupei sustiprėjus, kilo mintis steigti atskirą baletą. Tuomet iš Leningrado buvo pakviestas žinomas baletmeisteris Petrovas, kuris perėmė studijos vadovavimą. 1925 m. gruodžio mėn. 4 d. Kauno žiurovai entuziastiškai sutiko pirmo baleto „Coppelia“ pastatymą. Balerina Malėjinaitė patraukliai atliko pagrindinę rolę, o Jovaišaitė — charakteringą. Pagrindinę šokėjo rolę pradžioje atliko pats Petrovas, o vėliau Kelbauskas.

Į baletą taip pat įsijungė ir lankstesni dramos aktoriai ir operos solistai: V. Sipaitis-Sipavičius, S. Dauratas,

kuris atlikdavo komiškus personažus ir t.t. Petrovas į baleto repertuarą įtraukė: „Užburtoji fleita“ (Drigo), „Išdykėlės“ J. Strauss, „Gundymas“ (Rimski-Korsakov), „Šopeniana“ (Šopen-Glazunov) ir t.t. Pagrindines roles atliko O. Melėjinaitė, J. Jovaišaitė, E. Žalinkevičiūtė ir B. Kelbauskas.

Po dviejų metų grupė tiek sustiprėjo, kad Petrovas galėjo pastatyti baletą „Gulbių ežeras“ (Čaikovski). Baletas 1927 m. gegužės mėn 7 d. buvo entuziastiškai priimtas Kauno publikos. Odetos ir Otilijos roles grakščiai atliko primabalerina O. Melėjinaitė, žavėjusi žiūrovus giliu įsijautimu į išpildomas roles ir muziką. A. Ruzgaitė savo studijoje apie Lietuvių baletą sekančiai apibudina primabaleriną: „O. Melėjinaitė („Gulbių ežeras“) sukūrusi labai spalvingus, sceninius paveikslus — nuoširdžiai mylinčią ir kenčiančią, mokančią aukotis merginą — gulbę Odetą ir klastingą Otiliją. Taip pat O. Melėjinaitė „Žizel“ rolėje buvo patraukli savo moraliniu tyrumu, naivumu ir pasitikėjimu ... Trečiame veiksme solistės judesiai primena, kad Žizel jau dvasia. Lengvai partnerio padedama, ji čia pakyla į viršų, čia vėl negirdimai nusileidžia ant žemės, o pasistiebusi ant pirštų galų sustingsta šokio pozoje“.

O. Melėjinaitė pradėjo mokytis šokti Petrapilyje, vėliau įstojo į Dubeneckienės studiją ir nuo 1922 metų tapo Valstybinio teatro balerina. 1929 metais buvo išvykusi į užsienį pasitobulinti. Ji atliko daugumą pagrindinių rolių, bet negailestinga mirtis pakirto ją 1939 metais, pačioje karjeros aukštumoje.

Pagrindinis vyrų rolių atlikėjas buvo B. Kelbauskas, aukšto lygio profesionalas su gera technika ir dideliu

temperamentu, o vėliau ir charakteringų vaidmenų kūrėjas. Šalia Kelbausko iškilo ir daugiau solistų šokėjų: Ambrazas, Bandzevičius, Butkus, Čunovas, Vasiliauskas ir t.t.

Baleto sąstatas, vadovaujant Petrovui, žymiai padidėjo ir patobulėjo, todėl buvo pastatyta ir daugiau žinomų baletų: „Spragtukas“ (Čaikovski), „Lietuviška rapsodija“ (Karnavičius), „Silvia“ (Delibes), „Arlekinada“ (Drigo), „Skaidrusis paukštis“ (Starvinski) ir t.t. Baleto spektakliai publikos buvo labai mėgiami ir noriai lankomi.

Nuo 1929 iki 1932 m., Petrovui išvykus, baletui vadovavo įvairūs baletmeisteriai: Koralli, Kėkštas, Vasiljevas.

Įdomus yra J. Kėkšto asmuo. Jis buvo gimęs Viljampolėje, prie Kauno, 1873 metais. Šokių studiją lankydamas jau tapo Maskvoje baleto šokėju teatre. Tarptautinio solisto vardą įsigijo gastroliuodamas su pasisekimu Italijoje 1905 metais. Baletmeisterio darbą dirbo Bueno-Aires, Argentinoje, vėliau Paryžiuje. Gavęs kvietimą vadovauti baletui Kaune, jis sutiko ir dirbo iki 1932 metų. Vėliau pasitraukęs iš teatro atidarė savo studiją, dėja, ligos pakirstas mirė Kaune 1936 metais. Jis nuoširdžiai dirbo su jaunimu ir paruošė naują kadrą talentingų šokėjų, į teatrą buvo priimti: Juozapaitytė-Kelbauskienė, Adamavičiūtė, Kublickaitė, Babuškinaitė, Smolskytė-Orentienė, Velbasis, Augščiūnas, Baravykas, Jagminas, Modzeliauskas, Beriozovas-Beržaitis (jo duktė Svetlana tapo pasaulinio garso primabalerina) ir t.t.

Po Kėkšto atėjo Vasiljevas, jis pastatė tik operos „Kunigaikštis Igoris“ (Glazunov) poloviečių šokius.

BALETMEISTERIS N. ZVEREVAS

O. DUBENECKIENĖ

B. KELBAUSKAS — “ŠOPENIANA” 1926 m.; O. MALEJINAITĖ — “KARNAVALAS” 1932 m.; J. SVENTICKAITĖ IR Z. KUNAVIČIUS — “GULBIŲ EŽERAS”

Teatro vadovybė susitarė su žinomu baletmeisteriu Zverevu. Jis su primabalerina Nemčinova ir garsiu šokėju Obuchovu perėmė viso Kauno baletu ir studijos vadovavimą. Jie visi buvo grynai klasikinio baletu puoselėtojai. Jų buvimo laiku buvo pastatyta daug žinomų baletų, kur jie atlikdavo ir visas pagrindines roles. Tame laikotarpyje Malėjinaitei niekad neteko šokti pagrindines roles “Gulbių ežere” ir t.t. Pažymėtini pastatymai buvo “Miegančioji gražuolė” (Čaikovski) ir “Raimonda” (Glazunov) su žavingomis dail. M. Dobužinskio dekoracijomis. Šalia klasikinių veikalų buvo bandoma statyti ir lietuviškų kompozitorių baletus pvz. “Jūratė ir Kastytis” (Gruodis), bet lietuviška dvasia sunkiai buvo suprantama svetimtaui ir liaudies šokiai veikė neįtikinančiai. Nors dalis šio baletu, Jūratės ir Kastyčio meilės duetas “adagio” ir dabar dar yra baletu repertuare.

Pagal ano laiku recenzentų nuomonę, nežiūrint Zverevo, Nemčinovos ir Obuchovo tobulo techniku pagrindinių rolių atlikime, jiems išvykus, šias roles su dideliu pasisekimu atlikdavo Melėjinaite, Juozapaitė, Kelbauskas ir kiti. Zverevs, Nemčinova ir Obuchovas šalia tiesioginių savo pareigų, suvaidino didelį vaidmenį Lietuvos baletu išgarsinimo pasaulyje. 1935 metais Lietuvos baletas išvyko su gastrolėmis į užsienį. Vyko beveik visi baletu šokėjai, taip pat kartu buvo vežamos ir visos dekoracijos baletams: “Copellia”, “Gulbių ežeras”, “Raimonda” ir “Miegančioji gražuolė”. Baletas gastroliavo visą mėnesį Monto-Carlo ir pusantro mėnesio Londone. Pasisekimas buvo

didelis ypač Londone, nes tuo laiku Anglijoje dar nebuvo nuolatinio baletu. Kartu vyko ir dailininkas Dobužnskis, kuris pagelbėjo meniškam įscenizavimui, o gen. Nagevičius talkino bendroje organizacijoje. Lietuvos pasiuntinys min. J. Balutis (Didž. Britanijoje) surengė visai grupei iškilmingą priėmimą.

Zverevui su savo solistais iš Lietuvos išvykus, buvo pakviesta baletmeisterė A. Fedorova iš Rygos. Ji mūsų teatre daugiausia pasižymėjo kaip pedagogė, skirdama didžiausią dėmesį baletu studijai. Iš jos studijos iškilo naujos pajėgos, naujos solistės ir solistai: Sabaliauskaitė, Sventickaitė, Ruzgaitė (daug rašanti baletu klausimais), Golotkinaitė, Knitaitis, Liepinas ir kiti. Buvo pastatyti baletai: “Vienos džiaugsma” (Strauss), “Šecherezada” (Rimsky-Korsakov), “Bachčisarajaus fontanas” (Asafjev) ir kiti.

Po Fedorovos trumpam laikui buvo pakviesta Kirsanova, kuri pastatė “Piramidės paslaptis” (Čerepin).

Vėliau baletu studijos vadovavimą perėmė B. Kelbauskas, M. Juozapaitė-Kelbauskienė ir J. Jovaišaitė-Olekienė. Jovaišaitė buvo charakterinių personažų artistė-šokėja. Ji taip pat pasirodė kaip gera pedagogė ir vėliau — baletmeisterė. Naujieji vadovai pastatė —: “Kaukazu belaisvis” (Asafjev), “Batuotas katinas”, šokius operai “Tanhauser” (Wagner), “Raudonoji aguona” (Glier).

Mūsų baletui didelės reikšmės turėjo B. Kelbauskas, dirbęs kaip baletmeisteris nuo 1935 metų. Jis buvo gimęs 1905 metais, baletu studiją pradėjo lankyti

Charkove, vėliau lankė Dubneckienės studiją. Taip pat tobulinosi Paryžiuje. Priklausė vakarų Europos rusų baletu trupei su kuria gastroliavo daugelyje vietovių. Vėliau studijavo Kirovo (Leningrade) baletu pastatymus, naujus choreografijos dėsnius. Naujoviškai pastatė „Kaukazo belaisvį“. Šis pastatymas 1939 m. gegužės mėn. 11 d. buvo paskutinis baletu išcenizavimas nepriklausomoje Lietuvoje. B. Kelbauskas, be abejonės, užima pagrindinę vietą pirmųjų solistų ir baletmeisterių Lietuvos baletu istorijoje.

Žinoma yra ir jo žmona M. Juozapaitytė, nuo 1930 dirbusi kaip solistė baletu, šokusi daug pagrindinių rolių. Ji buvo Dubneckienės auklėtinė, vėliau studijavusi Paryžiuje pas garsią pedagogę Ksesinską. Juozapaitytė buvo puiki lyriškų rolių atlikėja, smulkaus sudėjimo, lengva, švelni, grakšti. Ji puikiai pasirodė baletu „Sužadėtinė“ (Pakalnis). Šis baletas laikomas vienas iš svarbiausių lietuviškų kompozitorių sukurtų baletų

Lietuvos teatro pastatymuose didelį įnašą paliko dailininkas Matislavas Dobužinskis, kuris yra padaręs daug dekoracijų ir baletams. Jis buvo lietuviškos kilmės, gimęs Naugarde 1875 m. Po revoliucijos pasitraukęs gyveno Lietuvoje. Jis buvo pasaulinio masto dailininkas sukūręs apie 80 dekoracijų Europos teatrų pastatymuose ir apie 30 Lietuvoje. Lietuvos valstybiniame teatre dekoracijas kūrė ir prižiūrėjo visą meninį apipavidalinimą ir kiti dailininkai: Varnas, Dubneckis, Dubneckienė, Ušinskis, Didžiokis, Didžiokienė, Trukys, Žukas, Dobužinskis (sūnus), Palaima kiti.

Praėjus siaubingom karo dienom, dalis artistų, pergyvenę okupacinių laikotarpių suirutę, sugrįžo atgal į teatrą ir tęsė savo įprastą darbą dabartinėje Lietuvoje. Kiti pasitraukė į užsienį, kur daugelis jų dirbo savo profesijoje: vieni įsteigė savo studijas, kiti įsijungė į vietines baletu trupes. Vienas toks pavyzdys yra Zinaida Smolksytė-Orentienė Toronte. Lietuvos baletu soliste ji dirbo nuo 1930 metų. Šoko beveik visuose baletu pastatymuose, dalyvavo gastrolėse užsienyje. Po karo su vyru, operos sol. K. Orentu, atsidūrė Kanadoje. Dirbo Volkovo baletu studijoje kaip pedagogė daugiau kaip 25 metus. Mėgino steigti studiją lietuviams ir suorganizavo keletą gražių vaikų pasirodymų įvairių minėjimų progomis. Bet studija dėl mažo skaičiaus suinteresuotų neišsilaikė. Jos nuomone, ir daugelio kity, Lietuvos valst. teatras — opera, baletas ir drama, palyginant su užsienio teatrais, meniškai buvo pasiekęs labai aukštą lygį. Pažymėtina buvo puikūs pastatymai,

B. KELBAUSKAS IR A. RUZGAITĖ „SUŽADĖTINĖ“

dekoracijos, rūbai, meniškai apipavidalinimas ir meniškai išpildymas. Palydinant su įvairių kraštų žinomais baletais, Lietuvos baletų senieji pastatymai ir dabar galėtų lygintis su geriausiais pasauliniais pastatymais. Lietuva, nors nedidelė valstybė, bet kultūriniai veržėsi pirmyn.

Šiuolaikinėje Lietuvoje baletas, atkeltas į Vilnių, nieko aukštesnio nepasiekė, tik sumenkėjo. Naujuose operos ir baletu rūmuose stengiamasi vėl pakilti į geresnį menišką lygį naujais pastatymais ir jaunais šokėjais. (Naudota medžiaga — Lietuvių Enciklopedija, A. Ruzgaitės — Lietuvos baletu kelias“, straipsniai ir t.t. Padėka priklauso p. Orentienei už suteiktą informaciją.)

PRIEŠŠVENTINIAI ŠEIMININKIŲ RŪPESČIAI

BR. ŠIMKIENĖ

Šventės — bažnytinės, tautinės ar asmeninės visiems žmonėms, o ypač šeimininkėms, sudaro daug rūpesčių, nes tenka persiorientuoti iš normalios kasdieninio gyvenimo eigos į švenčių laukimo kitokių darbų ir projektų, dažnai surištų su didesnėmis išlaidomis, turtingą įvykiais gyvenimo laikotarpį. Tas toks nerimasties švenčių laikas, visada sukėlęs įtampą, atsiliepia į šeimininkių sveikatą, ypač vyresnio amžiaus. Vazinėjimai, pirkinėjimai, darbai namuose ir ypač virtuvėse, ruošiant skirtingus neįprastus patiekalus, nesumažina kraujospūdžio ir pavojaus rimčiau sunegaluoti. Daugiausia širdies priepuolių ir kitokių susirgimų, kaip tenka patirti, pasitaiko didesnių švenčių laikotarpiais. Todėl tik ankstyvas pasiruošimas šventėms ir vaišėms, paskirstant reikalus ir darbus, neatidedant paskutinei dienai, nesumažinant reikalingo poilsio, gali padėti išvengti netikėtų susirgimų.

Ruošiant savo namuose bet kokią priėmimą, visuomet tenka patikrinti ir paruošti geruosius stalo įrankius, indus, staltieses, servetėles ir iš anksto susidaryti meniu, nes stalo padengimas pareina nuo meniu sąstato. Išdėstome ant stalo, jei sėdinčių vaišės, tokius indus ir įrankius, kurie bus reikalingi servuojamiems patiekalams. Ir stalą padengti geriau iš anksto ar iš vakaro, kada yra daugiau laiko ir nereikia skubėti.

Visos turbūt girdėjome ar skaitėme spaudoje, kad dabartinė Baltųjų Rūmų pirmoji ponja ir šeimininkė, pradėjusi tas pareigas, pastebėjo, kad priėmimams paruošti stalo inventorius yra nepakankamas, pasenęs ar dalinai nudėvėtas. Todėl ji, nežiūrint taupytojų kritikos, įsigijo naują porcelianinį stalo servizą, kuri čia vadina "china" nuo tos rūšies indų kilmės. Tai, rodos, nieko nuostabaus, nes visos šeimininkės nori turėti gražius indus reprezentacijai, kuriuos rūpestingai prižiūri, kad nesugadinus. Įdomu betgi tai pastebėti, kad naujo servizo vienai vietai padengti kompletas susideda iš 19 dalių: septynių rūšių lėkštės — servavimo, lėkštė padėklas (place plate), lėkšta lėkštė, sriubai, žuvims — užkandžiams, salotoms, desertui ir duonai — sviestui. Pirmoji servavimo lėkštė yra didžiausia. Jų būna ir metalinių — sidabruotų, sidabrinių ir kt. Dengiant stalą, visų pirma išdėstomos servavimo lėkštės. Tos lėkštės per visą valgymo laiką pasilieka ant

stalo. Jos vartojamos vietos paženklinimui, stalo apsaugai ir kaip padėklas kitiems indams su maistu ar be maisto išdėlioti. Į tas lėkštes, ypač metalines ar be papuošimų kartais dar įklojama mažos rankų darbo ar kitokios servetėlės ir net popierinės gražumui ir kad dedant indus mažiau barškėtų. Neturint specialių servavimo lėkščių, norint galima panaudoti normalaus dydžio lėkštes, gal tik kito rašto. Vartojant lėkštes — padėklus, stalas per visą valgymo laiką išbūna tvarkingas, ir svečiai nepaliekami be lėkščių, kas yra nepriimta.

Kiti minėto servizo indai yra uogoms, javainiams, pirštams plauti dubenėliai, puodukai su padėklais — sultiniui, pertrintai sriubai (cream soup), arbatai, kokteiliui. Gal kas pasvarstys, kam tie dubenėliai pirštams plauti prie stalo. Iš tikrųjų, jei kas praktikuoja šią pirštų plovimo ceremoniją, tai nebūtinai dėl reikalo, bet tik norint parodyti vaišių iškilmingumą, rūpestį ir pagarbą svečiams. Šiais laikais valgiai paruošiami ar patariama paruošti praktiškai, kad valgant nesusidarytų keblumų, valgytojai aprūpinami reikalingais įrankiais, servetėle, bet vis dėlto dar būna patiekalų, prie kurių sudoravimo, jei tikrai reikia, panaudojami nuosavi įrankiai. Pirštus pridėti kartais reikia prie šių valgių: šrimpsai, lobsteriai, artišokai, įvairios mėsos su kauliukais kt. Po tokių ar ir kitokių valgių, paprastai prieš desertą, atnešami dubenėliai su drungnu vandeniu, papuoštu gėlyte ar rožės lapeliu. Ši ceremonija betgi praktikuojama formaliose vaišėse ir kada servavimo darbą atlieka patarnautojai. Yra buvę atsitikimų ar anekdotų, kad vietoj pirštus dubenėly pavilgius ir nusačius servetėle, tą vandenį išgerdavo. Todėl, jei kartais kam neaišku, koki įrankį kam vartoti, ar kaip koki patiekalą valgyti, geriau neskubėti, o atsargiai pasižiūrėti, kaip kiti daro.

Jau kuris laikas girdime ir skaitome apie naujos virtuvės patiekalus. Kas ta nauja virtuvė ir kokių yra virtuvių?

Yra plačiau žinomos kelios skirtingos virtuvės, t.y. kraštai su būdingu maisto gaminiu ir valgiais. Būtent: prancūzų, italų, skandinavų, vokiečių, japonų — kinų, meksikiečių ir kt. O ar yra amerikiečių virtuvė? Sakoma, kad nėra, jeigu neskaityti indėnų tam tikro

Z. TENISONAITĖ

NATIURMORTAS

inašo. Šiaip amerikiečių virtuvė susidarė iš įvairių etninių grupių virtuvių ir vis pasipildė naujais patiekalais, nes vis atkeliauja naujų gyventojų iš viso pasaulio. Todėl amerikiečių virtuvė yra labai įvairi, įdomi ir turtinga visokiais valgiais. Kai kurie iš kitur paimti valgiai, kaip Hamburgo maltas steikas, davęs pradžią "hamburgieriams", yra žinomi kitur, kaip amerikietiškas išradimas ir kaip greito maisto patiekalas, tinkęs prie viso amerikoniško gyvenimo tempo.

Mums gal mažiausiai yra pažįstama kinų-japonų virtuvė. Vienas jų bene būdingiausias ir greitas maisto paruošimo būdas yra "stir-fry". Produktai susmulkinti maždaug kšnio dydžio, pridėjus truputį aliejaus, trumpą laiką pakepinami, vis dažnai pamaišant. Tam tikslui jie vartoja dubens formos keptuvę, vad. "wok". Tokioje keptuvėje patogų maišyti ir nereikia daug riebalų. Šis greitas ir sutaupęs vitaminus bei mineralus maisto paruošimo būdas vis dažniau užtinkamas naujuose patiekaluose. Trumpai tariant, japonai-kinai išsiskiria savitais buities ir maitinimosi papročiais — jie valgo dažniau ir po mažiau, o virtuvė pasižymi susmulkinto maisto įvairiais mišiniais.

Gal daugiausia išgarsėjusi ir paplitusi yra prancūzų virtuvė. Jų garsiose kulinarijos mokyklose, kaip Cordon Bleu, studijuoja ar praktikuojasi daugelio kraštų būsimieji restoranų šefai. Visur geros rūšies restoranuose patiekalai bus prancūziškais pavadinimais, bet jau kai kur tas paprotys keičiamas — valgių pavadinimai surašomi savo kalba.

Nuo senų laikų prancūzai ir jų gastronomai, norėdami kitur skleisti savo kultūrą, populiarumą ir verslo sumetimais, sukūrė savo specifinę virtuvę ir išgarsino svetur. Jų virtuvės patiekalai yra daugiau komplikuoti, daugiau sudėtinių dalių, produktai perdirbami, įmantriai padaryti, kaloringi, todėl skanūs. Prie patiekalų paruošimo daug kur vartojamas vynas, sviestas, grietinė, sūriai ir daug įvairių prieskonių. Jų virėjai, o taip pat italų ir kitų, viską kepa su sviestu, nes sviestas — patys skaniausi riebalai. Neveltui sakoma: sviestu košės nepagadinsi. Kai kuriems patiekalams paruošti reikia ilgiau pasidarbauti ir taip pat daugiau patyrimo kulinarijos srityje. Taigi, jų ta vadinamoji senoji virtuvė laikoma pasenusi, nebetinka šiems laikams. Nenorėdami nustoti populiarumo, bando sukurti naują virtuvę — mažiau komplikuoją, mažiau kaloringą. Naujos virimo knygos ir taip pat restoranai, prancūziški ir kitokie, nežiūrindami kiek pakeitimų padaryta, garsinasi naujos virtuvės sveikesniais valgiais. Dar verta pridėti, kad prancūzų virtuvė pasižymi šiltais patiekalais o pvz. skandinavų virtuvė žinoma daugiau šaltais patiekalais. Jų garsius "smiorgos-bordus" galima užtikti dažname didesniame mieste.

Taip pat plačiai žinoma ir populiari yra italų virtuvė ne tik picomis, bet ir kitais miltiniais (pasta) patiekalais, aštresniais padažais, gerais pyragais, balta duona, įvairiais sūriais ir vynais.

Patys svarbiausi maisto paskaninimo priedai, apie kurių kenksmingumą sveikatai nuolat ir nuolat skaitome ir girdime, yra druska, cukrus ir riebalai. Taigi, nežiūrindami kokio krašto kokį valgį ruošume, norint paruošti sveiką naujos virtuvės patiekalą, apie tuos ir kitus kenksmingus maisto priedus verta atsiminti ir, kur galima, juos sumažinti, ar pakeisti rekomenduojamais. Sviesto nuo svečių stalo nėra kaip atimti, bet jei nepadėsime druskos, su etiketu nebus apsilenkta. Kitą kartą plačiau aptarsiu lietuvių virtuvę.

PATIEKALAI ANKSTYVIEMS PUSRYČIAMS

1. Greipfruto sunka, paskaninta šaltmėtėmis.
2. Blynai su jogurtu ir braškėmis, bulviniai blynai arba lietiniai (crepes)

3. Kava paskaninta cinamonu
4. Įvairūs pyragėliai ar pyragai

ŠALTMĖTĖS. 1/2 p. vandens, 1 štlis cukraus, keli lapeliai šaltmėčių; pavirti 5 min., paskui uždengus palaikyti, kad pritrauktų. Kai atvės — įpilti į sunką kiek patinka.

BLYNAI. 1 apelsinas, 1/3 p. apelsinų sunkos, 3 gabaliukai cukraus, 3/4 p. jogurto, 1 kiaušinis, 2 št. tirpyto sviesto, 1 p. miltų, 1 štl. sodos, 1/2 štl. kep. miltelių, truputis druskos, braškių ar kitų uogų. Cukraus gabaliukus trinti į apelsino žievę iki jie pasidarys geltoni, paskui juos ištirpdyti apelsinų sunkoje. Į sunką įmaišyti jogurtą, kiaušinį, sviestą ir persijotus su kepimo milteliais miltus. Tešla bus tirštoka. Kepti su aliejumi ar tirpytu sviestu (pagal receptą). Padėjus šaukštą tešlos ant keptuvės — išlyginti, kad išeitų vienodo didumo ir storumo. Iškepus — aptepti tirpytu sviestu. Tiekiant į stalą, blynus išdėlioti į žiedo pavidalus, į vidurį uždėti po šaukštą jogurto ir ant viršaus pjaustyti braškių. Prieš tai nuvalytas ir supjaustytas braškes palaikyti užbarščius cukrum. Jei reikia, tinka prie šių pusryčių pakepintos šoninės riekelės (bekonas), jas tinkamai išdėlioti tarp blynų.

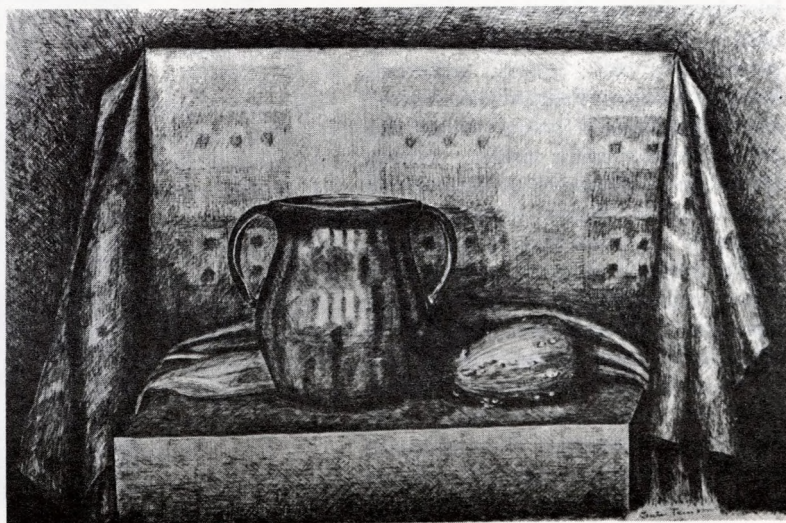
BULVINIAI BLYNAI. 2 didelės bulvės nuluptos ir supjaustytos, 1 šaukštas kapoto svogūno, truputį druskos, pipirų, muškato, 2 kiaušiniai, 2 št. su kaupu miltų, arba kiek reikia. Visus produktus sudėti į maltuvą, sumalti ir tuojau kepti, naudojant aliejų, kad nepajuoduotų. Prie šių blynų tinka rūgšti grietinė, jogurtas ar uogienė.

LIETINIAI — CREPES. 3 kiaušiniai, 1 p. pieno, 2/3 p. miltų — pusę baltų ir pusę pilno grūdo (whole wheat). Kiaušinius išplakti su pienu ir sumaišyti su

miltais. Truputis druskos. Palaikyti uždengus apie 1 valandą, kad subrinktų miltai. Kepti plonus lietinius su aliejumi. Įdaryti su grietiniu sūriu ar kitokia varške, kurias galima paskaninti apelsinų sunka, cinamonu, cukrum ar medum. Pateikti su šaldytomis braškėmis, ar kitokių uogų padažu. (Išeina 8 lietiniai).

ITALIŠKAS TORTAS:

1. Išklajimui formos — 1-3/4 p. pakepintų (toasted) maltų migdolų, 1/4 p. cukraus, 1/4 p. sviesto.
2. Karamėliui — 2/3 p. cukraus, 1/4 p. vandens, apie 20 migdolų — papuošimui.
3. Varškės paruošimui — 2-3/4 p. ricotta varškės, 1/4 p. cukraus, 1 št. likerio amaretto, 1 št. likerio crème de cacao, 1 štl. vanilijos, 1 p. grietinės, 3 št. tarkuoto šokolado.
4. Ištepti sviestu 9 inčų atidaromą kepimo formą. Suminkyti migdolos, sviestą ir cukrų į masę ir ją iškloti formos dugną ir šonus. Pakepti prie 375° apie 10 minučių. Ataušinti.
5. Pagaminti karamėlį. Cukrų ir vandenį supilti į tinkamą mažą puodą ir iš lėto kaitinti iki cukrus ištirps. Paskui stipriau pakaitinti iki gerai pageltonuos. Greitai karamelyje pavolioti papuošimui skirtus migdolos ir išgriebus sudėti ant riebalais išteptos skardos. Likusį karamėlį išpilti į paruoštą formą.
6. Paruošti varškę. Produktus, surašytus 3 dalyje, sumaišyti dedant viską iš eilės. Pabaigoje įmaišyti tarkuotą šokoladą ir lengvai išplaktą grietinę. Sudėti varškę į paruoštą formą, uždengti ir užšaldyti (apie 2 v.) Po to laikyti šaldytuve. Vėliau nuimti formos kraštus (apipjauti peiliu, jei reikia), papuošti su paruoštais migdolais ir šokolado drožlėmis.

BIRUTĖS PŪKELEVIČIŪTĖS ROMANAS

“DEVINTAS LAPAS”

PR. NAUJOKAITIS

Birutė Pūkelevičiūtė (g. 1923) yra daug talentų turinti kūrėja. Geraisiais Kauno laikais lankiusi Dramos studiją ir muzikos konservatoriją, išeivijoje ji reiškėsi ir kaip aktorė bei režisierė (režisavo K. Borutos “Baltaragio malūną ir B. Sruogos “Milžino paunksmę, vaidino Jurgą ir Sonką, paruošė sudramintų pasakų vaikams dvi plokšteles “Žirginėliai”, Čikagoje pastatė savo parašytą trijų veiksmų komediją “Aukso žąsis”, tą patį veikala pavertė spalvotu filmu, 1966 m. režisavo lietuvių statomą Verdi operą “Traviata). Išvertė į lietuvių kalbą operas “Fidelio” ir “Carmina burana”.

Literatūroje B. Pūkelevičiūtė debiutavo lyrikos rinkiniu “Metūgės (1952), bet labiausiai ją išgarsino pirmasis romanas “Aštuoni lapai, (1956 m., “Draugo” premija). “Draugo” konkurse premijas laimėjo ir kiti jos romanai: “Rugsėjo šeštadienis” (1970), “Naujųjų metų istorija” (1974). Du romanai — “Aštuoni lapai” ir “Rugsėjo šeštadienis” išversti į latvių kalbą. Premijuoti yra ir B. Pūkelevičiūtės draminiai kūriniai — PLB premiją laimėjo “Aukso žąsis”, premijuota ir Hamiltono Lietuvių teatro vaidinama linksma išdaiga “Antroji Salomėja painiavose”, taip pat su pasisekimu suvaidinta drama “Palikimas”. “Dirvos” novelės konkurse B. Pūkelevičiūtė yra taip pat laimėjusi premiją (1974). Rašytoja neužmiršo ir vaikų literatūros. Tarp 1973-75 metų vaikams išleido šešias knygeles: “Peliukai ir plaštakės”, “Daržovių gegužinė”, “Kalėdų dovanėlė”, “Skraidantis paršiukas”, “Klementina ir Valentina”, “Rimas pas Kęstutį”. Ta knygų premijų gausa rodo ne tik rašytojos šakotą talentą, bet ir nepaprastą darbštumą.

Tai net nenuostabu, kad ketvirtas B. Pūkelevičiūtės romanas “Devintas lapas” 1981 m. laimėjo “Draugo” romano konkurso trisdešimt pirmąją premiją romaną

premijuotinu pripažino visa vertinimo komisija, sudaryta Clevelande: Balys Gaidžiūnas, Vacys Rociūnas, Dalia Staniškienė, Viktoras Mariūnas ir dr. Danguolė Tamulionytė).

Šis romanas yra “aštuonių lapų” tęsinys, vaizduojas likimą trijų lietuvių mergaičių, laimingai ištrūkusių iš rusų sugriauto ir žiauriai nusiaubto Dancigo pragaro. Tačiau

kūrinys yra visai savarankus, lengvai suprantamas ir tiems, kurie “Aštuonių lapų” bus neskaityę ar jau skaitytą pamiršę. Tos mergaitės yra pasakotoja ir pirmaujanti veikėja Birutė (ryškus autobiografinis elementas), jos draugė Rima Mačiūnaitė ir Mačiūnų išgelbėta ir apkrikštyta žydaite Rebeka-Elvyra. Mergaitės yra patekusios į sovietinį pereinamąjį lagerį, įkurtą blakių pilnuose mediniuose barakuose. Lagerį administruoja kare gerokai nukentėjęs (kontūzytas, drebančia galva) kapitonas Makaka, dar turįs šiek tiek žmoniškumo rusas. Maitina prastai — daugiausia koše iš kariškos virtuvės. Mergaitės turi paruošti “Pergalės dienos” programą: čia labai praverčia Birutės draminės žinios ir rusų kalbos mokėjimas, Rimos sugebėjimas skambinti pianinu. Nors mergaitės svajoja apie grįžimą į jų gimtąjį mielą Kauną, bet jas labai baugina prievartinis vlsovininkų ir kitų rusų išvežimas į Sibiro tremtį. Pamažu jų galvose bręsta planai trauktis į Vakarus. Didelė romano dalis tenka vaizdavimui darbų laikinam kariuomenės ūkyje, įsikuriam žiauriai raudonarmiečių

RAŠYTOJA BIRUTĖ PŪKELEVIČIŪTĖ

nusiaubtam vokiečių kaime. To ūkio svarbiausias viršininkas yra raudonosios armijos viršila, pravardžiuojamas "Raudonoju smaku". Vyriausias ūkio viršininkas aukštesnio laipsnio karininkas-agronomas visai nesikiša į darbų skirstymą, į darbininkų apgyvendinimą ir maitinimą. Tuos darbus vykdo viršila. Jis elgiasi kaip tikras karaliukas. Vaikščioja išsipustęs, gyvena atskiroje vilniukėje lyg pilyje. Moralinį palaidumą rūpestingai slepia, bet naktimis parsiveda į pilaitę jam atsiduodančių rusių.

Ūkyje darbai dirbami primityviomis priemonėmis. Net administracijos raštinė neturi rašomosios mašinėlės, nei geresnio popierio. Tačiau tas primityvumas net pagelbi lietuviams mergaitėms. Jos sugeba pasidirbdinti dokumentus, ruošiamus vokiečiams važiuoti į Vakarus, nes ta sritis atiduodama lenkams. Prisidengusios vokiškomis pavardėmis, po įvairių pavojingų nuotykių mergaitės patenka į traukinį ir išvyksta už Oderio. Tuo įvykių eiga ir baigiasi. Tačiau pagrindinę pasakojimo liniją autorė sumaniai perpina įvairiais smulkiais lagerinio gyvenimo įvykiais ir asmenų charakteristikomis. Tuo pasakojimas labai praturtinamas. Parodomas ir bendros virtuvės rusiškas maistas, blogai kepama duona, degutinis muilas, varymas į pirtį nuutėlinti (po pirties užsikrėtę utėlėmis ir tie, kurie jų neturėjo), netikusi drabužių dezinfekcija. Labai įdomios asmenų charakteristikos: kapitono Makakos, nuoširdžių aktorių Cemkų iš Odesos, atviraširdžio ukrainiečio artisto, juoda-plaukės Veros, "raudonojo smako", rusių darbininkų. Ryškūs ūkininkų nuo Sintautų Drazdžių septyni šeimos portretai — įdomiausias "raudonojo smako" adijutantas (batų valytojas) Aloyzas ir sukoji "voverė" jo motina. Neužmirštamai įsimenamos scenos, kai lenkai plėšikai žiauriai apiplėšia traukinio išvažiuojančius vokiečius. Šiurpus epizodas yra vlinininkų kalinimas ir ištėmimas. Net Rimos tėvas Mačiūnas, prisipažinęs buvęs vertėju vokiečių okupacijos metu, uždaromas į kalėjimą ir nuteisiamas kaip kolaborantas. Į lagerio vaizdus B. Pūkelavičiūtė įpina atsiminimų ir iš nepriklausomos Lietuvos laikų. Ji atsimena, kaip Žaliakalnyje iš vaikų išmoko lenkiškai, kaip žaizdama su drauge Ninučka išmoko rusiškai, kaip prieš tėvų valią veržėsi į dramos studiją ir į teatrą, atsimena ir rusų nusiaubtam Dancige išgyventą košmarą, atvaizduotą "Aštuoniuose lapuose". Įdomi yra pakrikštytos žydaitės Elvyros charakteristika. Ji meldžiasi katalikiš-

kai, atrodo, tikrai nuoširdžiai, bet gyvenimą vertina pinigais. Jos išsaugotas brangenybių maišelis vertinamas 50 tūkstančių litų. Bet tas brangenybes, įsiūtus paltuose, pagrobia lenkų plėšikai. Taip ir Elvyra lieka beturtė kaip ir jos draugės. Išsaugojo tik anglų kalbos žodyną.

Gyvenimas rusų lageryje ir darbas jų kariniame ūkyje yra tik viena romano siužetinė linija. Antroji linija vyksta vasarvietėje prie Mičigano ežero, Indijanoje, Birutės draugų Viktoro ir Genės Kalvaičių rezidencijoje. Birutės lagerio atsiminimus pažadina iš Toronto rašytas Rimos laiškas ir vestuvių nuotraukos. Į Rimos dukters vestuves iš Havajų atvyko ir Elvyra. Ši išteklėjusi už turtingo žydo, puošniai skoningai apsirengusi — tikra amerikietė. Ir autorė staiga sušunka: "Žydai yra gajūs! O žydai Amerikoje — kaip žuvis vandeny" (8 psl.). Būtų įdomu patirti, kas liko iš Elvyros katalikiško tikėjimo, iš jos nuoširdžios maldos? Rašytoja to neparodo.

Tas gautas laiškas ir nuotraukos tampriai suriša buvusius lagerio įvykius — devintąją lapą — su dabarties realiu išėivijos lietuvių gyvenimu. Toje antroje romano plotmėje taip pat yra įdomių charakteristikų: patys šeimininkai Kalvaičiai, kaimynai Raulinaičiai (kur karaliauja Marytė), Budriai iš Detroito, nuolat apie kopūstų naudingumą kalbąs Vanagūnas, apie naujakurių neturtą kalbanti Vanagūnienė, net toks pašalietis narkotikų prekiautojas Valtys, atsitiktinai užklydęs į gegužinę, palieka ryškų įspūdį. B. Pūkelavičiūtė moka vaizduoti gyvenimą ir žmones. Jos sukurti charakteriai įsispaudžia į atmintį ne tik išorine išvaizda, bet ir savo vidine būseną, savo psichine sandara.

Cia išrašysiu porą ištraukėlių būdingų autorės stiliui ir polinkiui į lyrinį vaizdo atspalvį. Štai Elvyra meldžiasi lagery kartu su Rima ir Birute:

... "pro megztnio kaklą išsitraukė medalikėlį, škaplierius ir rožančių (aš net nustebeu, kad ji tiek daug šventų dalykų nešiojasi), atsargiai pabučiavo kryželį ir ėmė melstis. Nežinau, kodėl man buvo ne-jauku. Gal laukiau, kad Elvyra sušuktų: 'Disis yra Izraelio Dievas! Jis laužo saidokus ir trupina strėles!'. Tačiau ji taip nesušuko. Pamėlusi, nusigandusi mergaitė, pergyvenusi šimtus baimių nuo tos dienos, kai ji nusiėmė geltoną žvaigždę ir pasiliko Mačiūnų namuose, dabar meldėsi krikščioniškai. Mačiau, kaip judėjo jos lūpos, ir man buvo labai Elvyros gaila. Tikras jos vardas juk buvo Rebeka" (18 psl.).

Stripria lyrika dvelkia paliktos tėvynės mirazas, kai Birutė dar kartą sukilusiuose

atsiminimuose su ja atsisveikina prie Oderio:

"Pro tolumoj blizgantį vandenį, kaip regėjimų rūkas, plaukia gimtosios žemės vaizdai: pievų žydėjimo švelni akvarelė, žydrai debesuoti linų laukai, šilkinis nokstančių rugių bangavimas, miškų takeliai pakviptę žemuogėm, rudenėjantys beržynėliai. Ir dangus — balzgano melsvomo dangus, kuris kiekvieną Lietuvos kampelį apšviečia meilia ramybe. Veltui ieškosiu tokios šviesos po visą pasaulį, net mirazinis jos pasivaidenimas kas kartą suvirpina mano sielą: 'Panašu į Lietuvą! ...'" (470 psl.).

B. Pūkelavičiūtės pasakojimas plaukia labai lengvai. Sakinys sklandus, ritmingas, kalba vaizdinga, graži. Intriga priiša prie puslapių. Dėl to "Devintas lapas" įsiglaudžia į pačių gerųjų išėivijos lietuvių romanų sąrašą.

Birutė Pūkelavičiūtė, DEVINTAS LAPAS, premijuotas romanas. Išleido Lietuviškos knygos klubas Čikagoje, 1982. Spaudė "Draugo spaustuvė. Viršelį ir ap-lanką nupiešė Kazys Veselka. Knygoje yra 472 psl., kaina \$12.00.

Prano Lemberto plokštelė, jo mirties 15 m. sukakčiai paminėti, pasirodė Kalifornijoje, gražiai apipavidalinta Pauliaus Jasiukonio ir tuoj pasklis po visą lietuvių išėiviją. Muzikinę dalį prižiūrėjo Giedra Gudauskienė. Plokštelės kaina \$8.00.

Šis vokalinis kūrinys vadinasi "Dainos, muzika ir gėlės" ir tuo įdomus, kad visų įdainuotų dainų žodžiai — poeto Prano Lemberto. Įvairių kompozitorių kūriniai ir įvairių solistų bei ansamblių įdainuota. Šie žinomi kompozitoriai patiekė plokštei savo kūrinius: Julius Gaidelis, Stasys Gailevičius, Stasys Grauzinis, Giedra Gudauskienė, Ona Metrikienė. Dainos išpildytos šių solistų ir solisčių: Rimtauto Dabšio, Antano Pavasario, Janinos Čekanauskienės, Birutės Dabšienės, Stasės Daugėlienės, Anitos Pakalniškytės; akomponiatorė — Raimonda Apeikytė. Plokštelėje dalyvauja ir šie chorai ar ansambliai: Bostono Lietuvių mišrus choras (J. Gaidelio), Bostono lietuvių vyrų choras (J. Gaidelio), Toronto lietuvių "Volungės" ansamblis, vadovaujamas D. Viskontienės ir Los Angeles Vyrų kvartetas (R. Dabšys, E. Jarašūnas, A. Polikaitis ir B. Seliukas). Plokštelė yra memorialinė ir turi meninės vertės.

Valerija Bielskaitė-Anysienė gimė 1899 m. Ekatarinoslave, Rusijoje, kur jos tėvas, inž. Vaclovas Bielskis, dirbo plieno fabrike. Po 1905 m. revoliucijos inž. Bielskis gavo leidimą grįžti į Lietuvą su žmona Viera ir dukrelėmis Sabina bei Valerija. Ap-sigyveno Šiauliuose ir veikė priešrevo-luciniame Lietuvos inteligentijos judėjime. Valerija gimnaziją pradėjo lankyti Šiauliuose. Baigė Petrapilyje, nes pirmajam karui prasidėjus ir vokiečių frontui artėjant prie Šiaulių, vėl teko pasitraukti į Rusijos gilumą. Petrapilyje Valerija įstojo į Au-kštuosius Moterų Bestužovo kursus ir lankė Valstybinę dramatinę mokyklą Musinos-Ozarovskos klasėje. Po revoliucijos ir karo pabaigos grįžo į Lietuvą ir įsijungė į K. Glinskio vadovaujamą teatrinę būrelį, kuriame vaidino pagrindines roles. Įsistei-gus Kauno Valstybiniam teatru, ji buvo pakviesta vaidinti Hedos Gabler rolę. Scenai buvo atsidavusi visa širdimi, bet jos daug žadanti teatrinė karjera dėl ligos staigiai nutrūko. Liga privertė teatro darbo atsisakyti. Valerija ilgesnį laiką gydėsi sanatorijoj Vokietijoje, po to gyveno Medemrodės dvare pas motiną ir patėvį Vladimira Zubovą. Kurį laiką mokytojavo Medemrodės dvaro pradžios mokykloje. 1925 m. išvažiavo į Berlyną gilintis pedagogikos srityje. Baigė Froebelio vaikų

darželio mokytojos kursus ir studijavo pedagogiką Berlyno universitete. Berlyne susipažino ir ištėkėjo už dr. jur. Martyno Anyso, mažlietuvio-klaipėdiečio veikėjo, Lietuvos pasiuntinybės Berlyne attache ir vėliau Lietuvos konsulo Hamburge. Vyrą perkėlus į Klaipėdą gubernatūros patarėju, V. aktyviai reikėsi visuomeniškoje veik-loje, šalpos draugijoje "Globa". Kaune irgi ji dirbo "Motinos ir Vaiko" draugijoje ir bendravo spaudoje rašydama pedagoginėmis temomis "Motinos ir Vaiko" draugijos leidžiamame žurnale.

Po antro pasaulinio karo Anysų šeima gyveno, Vokietijoje, Kiel mieste, iš kur 1949 m. su emigrantų banga pasiekė Kanadą ir pastoviai įsikūrė Toronte. Čia irgi įsijungė į visuomeninę veiklą: KL Bendruomenėje, Mažosios Lietuvos moterų draugijoje ir Liet. Evan. Liuteronų parapijoje.

V. Anysienė bendradarbiauja lietuviškoje spaudoje: "Moteris", "Mūsų Sparnai" ir t.t. Taip pat padėjo savo vyrui surinkti medžiagą istoriniam veikalui "Senprusių kovos su vokiečių riterių ordinu", kartu paruošė ir išleido "Žymios lietuvių moterų padavimuose ir istorijoje". Po vyro mirties 1974 m. paruošė rankraščius kitų vyro veikalų "Kova dėl Klaipėdos (1927-1939) ir apie Vytautą Didįjį.

Valerija Anysienė sulaukė gražaus amžiaus, linkime sėkmės spaudos darbe!

Solistė Ona Šaltčiūnienė savo daina netik daug kartų talkininkavusi Philadelphiajos lietuviams įvairiausiomis minėjimų ir kitomis progomis, bet sėkmingai yra dainavusi ir tolimesnėse lietuvių kolonijose.

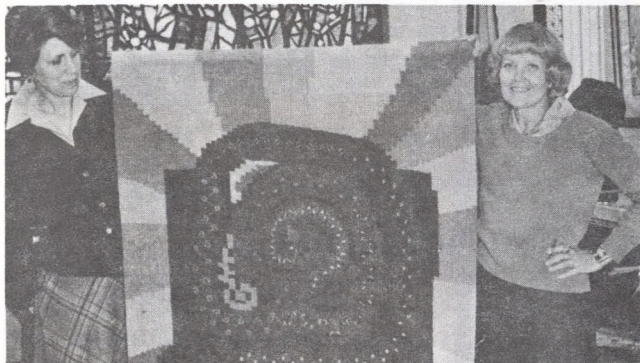
Roma Česonienė dailiojo žodžio interpretuotoja.

Marija Raugienė, be dailiojo žodžio in-terpretacijos, aktyviai reiškiasi Lietuvių Tautodailės Instituto veikloje ir kt.

Moteryų dailininkių parodos "Mitai" dalyvės ir svečiai: iš k. A. Sutkuvienė, V. Aleknienė, V. Balukienė, M. Stankūnienė, S. Endrijonienė, N. Banienė, S. Porter, Z. Sodeikienė, A. Valeška. A. Eivaitė, P. Aleksas. Paroda vyko Čikagoje IV Mokslo ir Kūrybos simpoziumo proga ir "Galerija", 1982 m.

Dail. J. Marks ir E. Katauskas, Balzeko muz. gildijos pirmininkė

Marija V. Mikelėnaitė—Soucie dirba Kanados valdžios įstaigoje, kaip "executive-assistant to the Minister of Government Services"

Solistė Gina Čepkauskienė su koncertais dažnai lanko lietuviškas kolonijas visuose penkiuose kontinentuose. Čikagoje suruoštas koncertas (1982.1.24.) praėjo su dideliu pasisekimu. Koncertą surengė G. Čepkauskienės plokštelei leisti komitetas.

Vincė Jonuškaitė — Zaunienė — Leskaitienė, Lietuvos Valstybinės Operos Kaune viena iškiliausių solisčių ir Moterų Federacijos Niujorke žymi veikėja, 1982, I, 22 d. atšventė 80 m. amžiaus sukaktį ir kovo 6 d. Lietuvių Bendruomenė pagerbė ją vieša, iškilminga vakariene — su programa.

Vincė Jonuškaitė, ateitininkė, skautė ir gili bendruomenininkė, visados buvo atsidavusi savo tautai ir kiek galėdama dirbo, nelaimių ir vargų apniktai Lietuvai padėti. Ji, taip pat, buvo pirmoji iš teatro ir dainos žmonių, išnešusi mūsų liaudies dainų grožį į platų pasaulį; yra davusi įspūdingų lietuvių dainų koncertų Italijoje, Prancūzijoje, Skandinavų kraštuose, Rusijoje ir kitur.

Vincė Jonuškaitė gyvena savo pensijos metus "Santa Barbaros miesto" pakrašty, Kalifornijoje, džiaugiasi gražiai į gyvenimą ir lietuviybę besistiebiančiu anūku Dovuku; daugybė jos draugų ir gerbėjų jos neužmiršta.

Lietuvių Moterų Klubų Federacijos Suvažiavimas

1981 m. spalio 24 d. Kultūros Židinyje, Brooklyn, N.Y., vyko LMKF suvažiavimas. 8 vl. ryto suvažiavimo atstovės gausiai dalyvavo Šv. Mišiose, kurias atnašavo K.L. Andriekus, O.F.M. Maldose buvo prisiminta a.a. Sofija Jasaitienė, viena LMKF steigėjų, mirusi prieš pat šį suvažiavimą.

Posėdžio metu LMKF pirm. Margarita Samatienė padarė išsamų pranešimą apie savo pirmininkavimo kadencijos veiklą nuo 1978 m. iki 1981 m. M. Samatienė, kasmet dalyvaudama tarptautinėse General Federation of Women's Clubs konvencijose, yra pravedusi tris LMKF rezoliucijas, būtent: 1979 m. ji apgynė LMKF-jos rezoliuciją, siūlančią, kad tarptautinė moterų konvencija remtų Amerikos kongreso įkurtos Europos saugumo ir kooperavimo komisijos pastangas 1979 metų Nobelio premiją skirti Helsinkio grupių nariams, veikiančiams sovietų pavergtuose kraštuose. 1980 m. M. Samatienė pasiūlė LMKF-jos rezoliuciją, remiančią Amerikos prezidento siūlymą boikotuoti Maskvos olimpiadą. 1981 m. M. Samatienė pravedė rezoliuciją, siūlančią paremti Helsinkio grupės keturių narių nominavimą 1981 metų Nobelio premijai gauti. Tų keturių narių skaičiuje yra lietuvis Viktoras Petkus.

LMKF yra pilnateisė GFWC narė. Per 30 metų LMKF-jos pirmininkės ar jų įgaliotinės dalyvauja šios tarptautinės moterų organizacijos konvencijose ir ten liudija apie neteisėtą Lietuvos okupaciją, apie žmogaus teisių pažeidimus, ieško paramos Lietuvos laisvinimo veiklai. Jau dvi lietuvaitės — a.a. L. Bieliukienė ir G. Žilionienė buvo pakviestos į GFWC organizacijos valdybą net keletai kadencijų. G. Žilionienė šiuo metu eina GFWC atstovės pareigas Jungtinėse Tautose.

LMKF suvažiavime buvo padaryta keliolika nutarimų, liečiančių šią moterų organizaciją. Jų tarpe buvo nutarimas, liečiantis Amerikos krikščionių gyvenimą: nutarta pasiųsti protesto raštą Federal Communication komisijai prieš ateistės M. Murray O'Hair pastangas panaikinti evangelijos skelbimą radio ir televizijos bangomis.

Suvažiavimas baigtas iškilinga akademija ir vakariene. Kun. L. Andriekus skaitė invokaciją, žodžiu sveikino Lietuvos generalinis konsulas p. A. Simutis, p. J. Simutienė, Soc. Lietuvių Moterų Šalpos d-jos pirm. O. Baužienė, atvykusi net iš Australijos, Pasaulio Lietuvių Katalikų Or-

1981 m. spalio 24 d., LMKF suvažiavime išrinkta nauja Lietuvių Moterų Klubų Federacijos Valdyba: iš k. (sėdi): M. Noreikienė — pirm., V. Čečetienė — vicepirm., G. Kulpienė — sekretorė, S. Vaikutienė — narė, G. Treimanienė — išdininkė, V. Sutkuvienė — narė; stovi iš k.: S. Jurskytė — vicepirm. ir žmogaus teisių komisijos pirm., M. Žukauskienė — visuomeniniams reikalams pareigūnė, M. Klivečkienė — visuomeniniam reikalams pareigūnė, A. Pintsch — atstovė Pabaltijo Moterų Taryboje, R. Raubertaitė — žmogaus teisių komisijos narė.

Nuotrauka K. Tamošaičio

LIETUVIŲ MOTERŲ KLUBŲ FEDERACIJOS

SUVAŽIAVIMO KALBA

JANINA SIMUTIENĖ

Besiruošdama vykti į Lietuvių Moterų Klubų Federacijos suvažiavimą, žvilgtelėjau į Lietuvos Moterų Tarybos 1938-tų metų sausio mėnesio žurnalą "Moteris ir Pasaulis". Visas numeris skirtas Jubiliejiniam Lietuvių Moterų Suvažiavimui, kuris įvyko Kaune 1937-tų metų gruodžio mėnesį paminėti 30-ties metų sukakčiai nuo Pirmojo Lietuvių Moterų Suvažiavimo. Visas numeris dvelkia džiaugsmu ir pasididžiavimu. Štai kelios citatos iš redakcijos įžanginio:

"Pagaliau sulaukėme. Kaune, Valstybiniame Teatre, atidaromas Jubiliejinis Lietuvių Moterų Suvažiavimas. Ten pat, kur įvyko pirmasis. Tik Kauno vaizdas nebe

tas: iš nuskurusio gubernijos miesto virto šviesomis tvykstančia, kad ir laikina, sostine ... Ir žmonės, skubantieji. Miesto Sodo takais, besigrūdantieji vestibulyje ir pripildžiusieji visą teatrą, sceną ir užkulisius, nebe tokie, kaip prieš trisdešimt metų: garbingųjų svečių tarpe aukščiausi valdžios ir visuomenės atstovai — ne kokių okupantų, bet savo, Nepriklausomos Lietuvos. Scenoje — Pirmojo Lietuvių Moterų Suvažiavimo Kaune veteranės ir šių dienų visuomeninio darbo vadovės. O kiek jų atstovaujamų draugijų, sąjungų, įstaigų ... Kiek vėliavų ... Ir šimtai, šimtai viešnių, iš visų Lietuvos kampelių: iš Klaipėdos, iš Vilnijos, iš Tilžės, iš kaimyninių valstybių, iš užjūrių ..."

Iš daugybės entuziastingų sveikinimų dvelkė ir liūdno praeitės prisiminimai. Štai "Dainos" Draugijos valdyba savo sveikinime pastebė: "Pirmasis suvažiavimas vyko sunkiomis aplinkybėmis. Juk tada mes vilkome svetimą jungą, anuomet

ganizacijų Sąjungos pirm. dr. A. Janačienė, Pabaltijo Moterų Tarybos vardu K. Ozolins, V. Šakalys. Buvo daug sveikinimų raštu.

I. Banaitienė

susirinkti buvo drąsus žygis moterų pasišventėlių, susirūpinusių lietuvių tautos likimu ... jų darbo pasėkos paskatino ir padrąsino visas lietuves moteris plačiai veikti, ir tai daug prisidėjo prie to, ką mes šiandien turime, būtent, išlaisvintą ir atstatytą Lietuvą."

Šis suvažiavimas, kaip ir pirmasis 1907-aisiais metais, irgi vyksta sunkiomis aplinkybėmis, toli nuo Lietuvos, už jūrių marių, kuklioje Kultūros Židinio patalpoje, kada Lietuva vėl velka caristinės Rusijos palikuonių jungą. Jei anuo metu Lietuvoj moterims susirinkti buvo drąsus žygis, bet vistiek jis buvo galimas, tai šiandien panašus žygis okupuotoj Lietuvoj visai neįmanomas. O vis dėlto, kaip daugelis pavyzdžių rodo, lietuvis moteris nenuleidžia rankų ir drąsiai stoja kovon ir šiandien. Kas gi perrašinėja ir multiplikuoja "Lietuvos Katalikų Bažnyčios Kroniką", "Aušrą", "Vytį", "Tiesos Kelią", "Rūpintojėlį", "Perspektyvas"? Kas juos išplatina po visą Lietuvą? Tai vis pasišventėlių lietuvaikių darbas. Prisiminkim Nijolę Sadūnaitę, kuri ją teisusiems išdrįso paskutiniame žodyje prieš nuteisimą pareikšti:

"Ši diena yra laimingiausia mano gyvenime. Aš esu teisama už Lietuvių Katalikų Bažnyčios Kroniką, kuri kovoja prieš fizinę ir dvasinę žmonių tironiją. Reiškia, aš esu teisama už tiesą ir meilę žmonėms. Kas gali būti gyvenime svarbiau, kaip mylėti žmones, jų laisvę ir garbę ... Man atiteko pavydėtina dalis, garbinga lemtis — ne tik kovoti už žmonių teises ir teisingumą, bet ir būti nuteistai. Mano bausmė bus mano triumfas ... Gaila tik, kad mažai spėjau dėl žmonių pasidaruoti. Su džiaugsmu eisiu į vergiją dėl kitų laisvės ir sutinku mirti, kad kiti gyventų ..."

Kaip iš teisiųjų ir nuteistųjų aprašymų pagrindžio spaudoje matome, Nijolė Sadūnaitė nėra viena. Štai kitos:

Ona Lukauskaitė Poškienė — Helsinkio grupės narė. Elena Lapienė — parašė drąsų laišką Vyriausiaj Pataisos Namų Valdybai, reikalaujantį "nustoti persekioti jos vyrą sunkiu darbu". Ona Pranckūnaitė — nuteista keleriems metams už pagrindžio spaudos perrašinėjimą ir platinimą, pareiškė: "kantriai vešiu sunkų savo vėžimą". Marytė Vitkūnaitė — studentė medikė, sulaikyta už "Aušros" turėjimą ir perrašinėjimą, atsisakė tapti KGB informatore dėl bylos palengvinimo.

Nors išeivijoje iš lietuvių moterų ir nereikalaujama išstatyti į pavojų savo laisvę ir net gyvybę, kaip okupuotoje tėvynėje, bet

Lietuvių Moterų suvažiavimas Kaune 1937 m.; suvažiavimo dalyvės bilietas; L.M. Tarybos leistas žurnalas (apačioje); (nuotraukas parūpino buv. dalyvė J. Šlapelytė iš Los Angeles)

ir jų įnašas politinėje, visuomeninėje ir kultūrinėje veikloje yra nemažas, jos savo duoklę atiduoda su kaupu. Užtenka tik mesti žvilgsnį į mūsų organizacijų suvažiavimus, susirinkimus ar šiaip kultūrinius pobūvius, ir mes su pasididžiavimu galime pasakyti, kad moteris juose neretai sudaro daugumą ne tik kaip dalyvė, bet ir vadovybė. Štai Vyriausiam Lietuvos Išlaisvinimo Komitetui kelerius metus vadovavo Alena Devenienė, o Bendrajam Amerikos Lietuvių Šalpos Fondui jau eilę metų vadovauja Marija Rudienė. Ir šiandien VLIKO vicepirmininkė yra advokatė Elena Armanienė, o žurnalistė Emilija Čekienė per eilę metų vadovavo Amerikos Lietuvių Tautinei Sąjungai ir Lietuvos Nepriklausomybės Fondui, kuris sėkmingai telkė finansus stambiai knygai apie Lietuvą anglų kalba "700 Years Lithuania", kurios buvo išleista jau trys laidos. Pagaliau ir VLIKO einamuosius reikalus šiandien tvarko ne kas kitas, kaip mūsų miela Lietuvių Moterų Klubų Federacijos pirmininkė Margarita Samatienė. Dirbdamos visuomeninį bei politinį darbą, kartais užmirštame apie save pasižvalgyti ir įvertinti Lietuvai ir mūsų tautai pasižventusias moteris. Suminėjau tik kelias, atmintin atėjusias, bet jų yra daug daugiau.

Grįždama prie Jubiliejinio "Moteris ir Pasaulis" žurnalo numerio, gėriuosi, koks puikus tai buvo suvažiavimas, kiek kruopštaus darbo buvo ten įdėta ... Ir kaip tas viskas buvo reikalinga, kad mes šiandien turėtume iš ko pasisemti peno dvasiai. Kol mūsų tautoje bus kilnių moterų, Pirmojo Moterų Suvažiavimo ir Jubiliejinio 1937-tųjų metų Suvažiavimo dvasia žadins laisvės viltis. (Suvažiavimas įvyko 1981 m. spalio mėn. 24 d. New Yorke).

BIOLOGINIS KARAS

Karo menas ir jo priemonės bei kariavimo metodai priklauso vyrams. Bene vienintelė valstybė, kur vyrai ir moterys šaukiamos į kariuomenę yra Izraelis. Šiaip dauguma valstybių karo tarnybai ima vyrus, o moteris ima savanores arba laisvai samdomas pagalbinei tarnybai į ligonines, raštines bei namų ruošai. Biologinis karas stato moteris "pirmose linijose", ir jos bus atsakingiausios šeimoje už biolog. karo pasekmes, nes biolog. karas kaip tik vyks virtuvėje bei šeimos švaroje. Kiekviena šeimnininkė, virinama gerai maistą ir palaikydama švarą namuose, biolog. karo pasekmes gali sumažinti iki minimumo.

Dažnai tenka skaityti spaudoje ir girdėti per radiją bei telev., kad rusai naudoja cheminį karą Afganistane, Kombodijoje ir Laose. Spauda ir radijas su telev. prileidžia, kad rusai ateities kare gali naudoti šalia cheminio karo ir biolog. karą. Cheminis ir biolog. karas yra tarptautinės konvencijos uždraustas, bet rusai gali to nepaisyti. Studi-

juodamas chemiją Čikagoje, turėjau imti kursą apie bakterijas, užkrečiančias žmogų per maistą bei vandenį. Tas bakterijas turėjau atpažinti mikroskopu, jas dažyti, jų kultūrą auginti ir t.t. Tad laikau save pajėgiu skaitytojus supažindinti su biologiniu, teisingiau sakant su bakteriologiniu karu. Iki šiol amerikoniškoje spaudoje ir radijas kelia susirūpinimą, kad rusai biol. kare gali panaudoti anthrax bacilas. Šios bacilos sukelia ligą visiems gyvuliams ir žmogui. Gyvuliam dažniausiai pasireiškia aštrioje septicemijos formoje, o žmogui lokalizuotoje formoje, t.y. jeigu žmogus įsuoja su dulkėmis anthrax sporą, išsivysto aštri plaučių formos liga, o jeigu suvalgo apkrėstą maistą, išsivysto aštri vidurių liga. Anthrax lietuviškai vad. juodligė.

Ją sukelia bacilus anthracis — tai sporas gaminanti, gram dažams pozityvi, nejudanti, didelė, daugiausia grandinės formoje auganti bacila. Ji yra labai apkrečiama — virulentiška, o esant bacilai nepalankioms sąlygoms, ji gamina sporas, kurios labai atsparios karščiui, dezinfekcijai, šalčiui, džiovinimui. Jos žemėje gali išbūti gyvos net iki 45-50 metų. Sporai patekus su žole ar vandeniu į virškinimo traktą, iš sporos greit virsta bacila, kuri nepaprastai greit dauginasi, o gyvulys

įgauna septicemijos formą ir krenta nuo kelių valandų iki kelių dienų. Praktiškai žmogus apskrečia valgydamas apkrėstą mėsą, gerdamas pieną ar vandenį. Ši liga išsiplatinusi per visą pasaulį. Ji pasitaiko ir Lietuvoje, bet griežta kova su ja neleidžia išsiplėsti: sergančius gyvulius naikina juos sudeginant, o įtariamus skiepijama vakcina ir įvedamas tai vietai griežtas karantinas. Žmonių gydymui vartojamas penicilinas bei anti-anthrax serumas. Be abejo, biolog. kare anthrax bacilos laboratorijose virulentiškumas bus padidintas ir, naudojant orlaivius bei šnipus, bus apkrečiami dideli plotai ilgam laikui, sukeliant didelius nuostolius gyvuliais ir jų produktais ap rūpinimą gyventojus, o taipgi ir žmonių susirgimais. Šios ligos daugiausia ir bijomasi biolog. kare.

Nors dabar ir nekalbama, bet paskutiniame kare rusai naudojo ir gali vėl panaudoti žmonių apkrečiamą ligą typhus-dėmėtoji šiltinė. Ši liga pasižymi aukšta temperatūra, kuria apkrečia Rickettsia grupės mikroorganizmai, randami apkrėstose drabužių utėlėse. Joms įkandus žmogus suserga, o utėlė, įkandusi sergantį žmogų, ji pati apskrečia ir taip liga platinasi. Tas apkrėstas utėlės dėžutėje atneša pasidavę belaisviai ar šnipai. Paskutinio karo metu Lietuvoje, Utenoje, vokiečiai paprašė lietuvių gydytojų patikrinti didesnę kiekį rusų belaisvių. Tam buvo paskirti du tik ką baigę gydytojai: Raupėnas ir Vl. Prunskis. Gydytojas Raupėnas, patikrinęs belaisvius, parėjęs namo pajuto niežulį ant rankos ir ten pamatė utėlę. Jis labai persigando, suprato, ką tai reiškia. Trečioje dienoje Raupėnas mirė nuo dėmėt. šiltinės. Gydytojas Vl. Prunskis, mano brolis, smarkiai sirgęs 2 savaites, pasveiko. Tai pavyzdys biolog. karo typhus-dėmėtosios šiltinės panaudojime.

Trečia liga, kuri gali būti panaudota, tai vidurių šiltinė. Ją sukelia bacila typhosus, valgant ja apkrėstą maistą, ar geriant apkrėstą pieną ir vandenį. Tai aštri žmonių vidurių liga, pasireiškianti viduriavimu bei aukšta temperatūra. Ja priešas gali apkrėsti, purkšdamas iš lėktuvų tas bakterijas į ežerus ar upes bei naudojant šnipus. Prieš 20 metų Čikagoje buvo sugauti du vyrukai su buteliais vidurių šiltinės bacilių, kurias norėjo paleisti į ežerą, priplaukę prie pumpavimo stoties. Tuo būtų apkrėtę tūkstančius Čikagos gyventojų, o tie būtų apkrėtę kitus tūkstančius. Laimė, kad jie buvo laiku pagauti. Miesto gyventojai buvo užalermuoti, o tie vyrukai gavo po 20 metų kalėjimo. Jie, atkalėję apie 12 metų, buvo paleisti. Tą įvykį aš manau Čikagos dauguma gyventojų prisimena. Čia yra pavyzdys vidurių šiltinės galimo panaudojimo biologiniame kare.

JONAS PRUNSKIS,
diplomuotas chemikas

Lietuvių tautinių šokių grupė "Vaivorykštė" 1981 metais laimėjo įvairių tautybių varžybose Venecueloj III-ją vietą. Programą pranešinėjo Margarita Dervijodaitytė, o akordeonu palydėjo Danius Ross. Varžybose dalyvavo 14-ka tautų. "Vaivorykštės" grupė, kuriai jau 30 metų sėkmingai vadovauja Aurelija Žalnierūnaitė, atlieka labai naudingą lietuviybės išlaikymo darbą.

• Madų ir grožio pasaulis

Veda I. KAIRIENĖ

MAŽO ŪGIO MOTERIMS

“Harper’s Bazaar” žurnale neseniai pasirodė mėnesinis madų skyrius mažoms moterims. Šio plačiai skaitomo žurnalo leidėjai pastebėjo, kad didelė dalis moterų yra tarp 5’2” ir 5’4” ūgio.

Dažnai mažos moterys atsidūsta: Aš negaliu dėvėti šio ar to stiliaus drabužius. Jie tetinka aukštoms moterims.” Nesąmonė! Beveik nėra jokio stiliaus ar kirpimo, kurio negalėtų dėvėti miniatiūrinė moteris. Žinoma, ji turi būti susipažinusi su bazinėmis proporcijos taisyklėmis. Kiekviena maža moteris turėtų žinoti, kokios spalvos ir kokie priedai sudaro aukštesnę išvaizdą. Pradedant nuo viršaus — dėvėkit plaukų šukuosenas proporcingas jūsų ūgiui. Pernelyg išpūsti plaukai ir aukštos šukuosenos jūsų nepaaukštins, jos tik padidins jūsų galvą. Taip pat nedėvėkit pernelyg aukštais kulneliais batukų. Jie jūsų ūgiui nepridės pageidaujamų centimetrų, o tik patrauks dėmesį į desperatišką norą būti aukštesnėms. Aukšti kulneliai perkelia jūsų svorį į priekį ir sudarko jūsų eiseną. Vidutiniai kulneliai yra patys tinkamiausi ir patogiausieji. Žinoma, visai žemi kulneliai, kurie dabar labai madingi, mažas moteris sutrumpina.

Mažo ūgio moterims labai svarbu palaikyti tinkamą svorį. Priediniai svarbi mažuose rėmuose daug labiau pastebimi

negu ant ilgo kūno. Jūs atrodysit aukštesnė, jei dėvėsit vienos spalvos ar to pačio atspalvio drabužius nuo galvos iki kojų. Kuo daugiau kontrastinių spalvų, tuo daugiau sulaužytų linijų akiai. Raudona palaidinė ir baltas sijonas sudaro trumpesnę liniją, tuo tarpu raudona palaidinė, dėvima su raudonu sijonu, jūsų kūną ilgina. Jei norit naudoti kontrastines spalvas, naudokite jas rankogaliams, apikaklėms, krašteliams arba priedams. Tačiau jūs galite dėvėti tos pačios kilmės kelis atspalvius, pavyzdžiui, kreminė tinka su smėline, šviesiai ruda ir sudaro vientisinį įspūdį. Dėvėkite sukneles mažais raštais. Didelės gėlės, platūs dryžiai arba stambiai languotos medžiagos užgožia mažą figūrą. Dideliais raštais gali būti dėvimos tik skarelės. Kad jūsų kojos atrodytų ilgesnės, dėvėkite tos pačios spalvos batukus ir kojines.

Drabužius galite dėvėti įvairaus ilgio, tik siauresni sijonai visada geriau atrodo, kad jie trumpesni, o platesni — ilgesni. Dabar dėvimos iki kulnelių vakarinės suknelės mažoms moterims nelabai tinka. Geriau rinkitės ilgus, iki žemės, vakarinius drabužius. Vertikaliniai dryžiai tinka, jei jie nėra per platus, bet venkite horizontalių

VAKARINĖ SUKNELĖ

POPIETINĖ SUKNELĖ

VASAROS APRANGA

linijų — jos trumpina. Jei madoje plačios suknelės — dėvėkite jas, tik sumažinkit plotį, kad neatodytumėt tuose drabužiuose paskendusios.

Jūsų dėvimi priedai gali jūsų bendrai išvaizdai daug padėti. Nedėvėkite per didelių rankinukų, labai placių diržų ir sunkių papuošalų. Jie tetinka aukštoms. Jei madoje 5” diržai, dėvėkite 3”, jei madoje 1” apskriti karoliai, pirkitė 1/2”.

Žinoma, nepaprastai svarbu turėti gerą laikyseną — atloškite pečius ir pakelkite aukštai galvą, tada jausitės aukštesnės ir atrodysit aukštesnės.

• Šeimininkų kampelis

Veda L. MURAUSKIENE

DARŽOVIŲ IR VAISIŲ ATSARGŲ PARUOŠIMAS

(tęsinys)

Džiovinimas

Produktus galima džiovinti saulėje, orkaitėje, krosnyje ir specialiose džiovyklėse. Tačiau džiovinamuose, ypač saulėje, produktuose žūva visi vitaminai.

Džiovinant reikia taip paskleisti produktus, kad oras prie jų galėtų laisvai prieiti iš visų pusių. Tam geriausiai tinka įvairūs sietai. Eidamas pro juos iš apačios į viršų, šiltas oras kartu paima ir drėgmę, o maisto produktai džiūva, nenustodami gražios išvaizdos ir maisto medžiagų.

Ne visi maisto produktai džiovinami vienodoje temperatūroje. Pavyzdžiui, sultingos uogos bei daržovės, kaulavaisiai pradedami džiovinti žemesnėje temperatūroje, kuri, maisto produktams apdžiūvus, pamažu didinama. Kietesni vaisiai ir daržovės pradedami džiovinti aukštesnėje temperatūroje, o vėliau šiluma mažinama. Kadangi šilčiausias ir sausiausias oras yra apačioje, tai sietai su šviežiais vaisiais dedami į apatinę eilę. Kai maisto produktai jau kiek apdžiūva, sietas per vieną pakopą pakeliamas, o į jo vietą dedamas kitas, vėl su šviežiais vaisiais. Taip sietai kilnojami, kol produktai išdžiūva. Sietai su slyvomis, vyšniomis ir kitais labai sultingais pro-

duktais į džiovyklą dedami atvirkščia tvarka.

Kiekvienai vaisių, daržovių bei uogų rūšiai tinkama džiovinimo temperatūra nurodyta receptuose. Labai aukštos temperatūros reikia vengti, nes džiovinamų produktų paviršius apsitraukia plėvele, kuri vėliau kliudo vandeniui iš jų išgaruoti.

Ant sietų produktai dedami vienas prie kito, bet nespaudžiant, kad greičiau ir vienodžiau džiūtų. Džiūvimo metu ant sietų jie kartkartėmis sukratomi. Pasitaiko, kad ant sietų dalis produktų gerai išdžiūva, dalis lieka drėgni. Išdžiūvusieji surenkami, o drėgnieji baigiami džiovinti. Į tuščias vietas pridodama iš kitų sietų taip pat apdžiūvusių produktų.

Reikia stebėti, kad produktai neperdžiūtų, nes tada jie esti kieti, neskanūs ir negražios išvaizdos.

Prieš džiovinimą produktai surūšiuojami. Vaisiai, daržovės ir uogos, skiriamos džiovinti, turi būti prinokę. Pernokę ir neprinokę, taip pat sukirmiję arba pradėję pūti bei rūgti, apšalę džiovinti netinka. Jei vaisiai, daržovės ir uogos džiovinami nepiaustyti, jie rūšiuojami ir pagal dydį. Kai kuriuos vaisius ir daržoves prieš džiovinimą dar reikia ir nulupti. Obuolių sėklalizdziams išimti naudojamas nerūdijančio metalo peiliukas. Tokio pat metalo peiliai naudojami ir odelei nulupti.

Supiaustyti vaisiai, oro deguonies veikiami, greitai pajuosta (oksiduojasi). Nuo juodavimo jie apsaugomi, tuoj pamerkiant į citrinos rūgštimi parūgštiną arba valgomąją druską truputį pasūdytą (11 — 10 g druskos) vandenį.

Daržovių džiovinimas

Rūgštynės, špinatai, petražolių ir salierų lapai. Šių daržovių lapai parenkami vidutinio dydžio, nesužaloti ligų nė kenkėjų, pašalinami jų koteliai (petražolės ir salierai paliekami su koteliais), nuplaunami, susmulkinami ir džiovinami iš pradžių visai nekarštai (galima ir prieš saulę). Kiek apdžiovininti lapeliai paskleidžiami ant džiovyklėlės sietų ir baigiami džiovinti 60 — 70° C karštyje. Vartojami sriuboms.

Šaknys nuvalomos, nuplaunamos ir supiaustomos nestorais griežinėliais. Jie viena eile sudedami ant sietų ir džiovinami 60, vėliau — 90° C temperatūroje.

Krapai. Jauni žali krapų lapeliai nuplaunami ir, vandeniui nutekėjus, džiovinami paskleisti ant sietų labai nekarštai. Galima džiovinti ir prieš saulę arba šiltame kambaryje. Paskiau baigiama džiovinti nekarštėje krosnyje.

Grybų džiovinimas. Galima džiovinti visų rūšių grybus. Visi grybai džiovinami vienodai, bet kiekviena rūšis atskirai. Surinkti švieži, nesukirmiję ir neperaugę grybai nuvalomi, kepuraitė nupiaunama, paliekant 1 cm ilgio kotelį prie jos, ir nušluostomi švariu skudurėliu. Nereikia grybų plauti, nes nuo to jie patamsėja. Prieš džiovinimą grybai surūšiuojami pagal kepuraičių dydį. Mažos kepuraitės nepiaustomos, didelės piaustomos išilgai. Grybus galima džiovinti suvertus ant kiekio stiebelių ar specialių smaigelių taip, kad jie nebūtų vienas prie kito prisipaudę. Jie džiovinami 60 — 70° C temperatūroje. Karščiau džiovinami grybai pajuosta. Nepatariama grybų džiovinti saulėje, nes, per lėtai džiūdami, jie ima gesti.

Grybus galima džiovinti suvertus ant virvelės.

Po 10 — 12 val. patikrinama, kaip grybai džiūsta. Visi išdžiūvusieji, kurių kepuraitės vidurys kietas ir kepuraitė lengvai lūžta, atrenkami ir supilami į drobinius maišelius, o neišdžiūvusieji — baigiami džiovinti.

Prieš vartojimą patariama grybus porą valandų pamirkyti karštame piene arba vandenyje, kad jie atgautų šviežių grybų spalvą ir skonį.

★ ★ ★

VAISIŲ IR UOGŲ DŽIOVINIMAS

Obuoliai. Džiovininti tinka prinokę arba beveik prinokę, su mažais sėklalizdziais obuoliai. Sudaužytos arba sukirmijusios vietos prieš džiovinimą rūpestingai išpiaustomos.

Kompotui obuoliai nulupami nerūdijančio metalo peiliu, ir išimami sėklalizdziai. Paskiau obuoliai supiaustomi 1/2 cm storio skiltelėmis. Kaip išlaikyti baltą spalvą, nurodyta aukščiau.

Džiovinimui obuoliai dedami ant sietų, kad vienas skiltelės kraštas užeitų ant kito. Geriausia obuolius džiovinti iš pradžių 80 — 85, pabaigoje — 50 — 55° C temperatūroje. Obuoliai yra išdžiūvę, kai sulenкта skiltelė, paspaudus tarp pirštų, nelūžta ir nebėga iš jos sultys. Perdžiūvę obuoliai nustoja kvapo ir skonio.

Išdžiūvę obuoliai atvėsunami ir pakuojami į pergamentiniu popieriumi išklotas dėžes, gerai suspaudžiami. Laikoma sausose vėdinamose patalpose.

Kriaušės. Džiovininti netinka pernokusios, apipuvusios ir labai sultingos kriaušės. Vidutinio dydžio, mažais sėklalizdziais kriaušės nelupamos ir nepiaustomos, bet

prieš džiovinimą dedamos į verdantį vandenį ir 5 — 7 min. apvirinamos. Jos džiovinamos su koteliais. Stambios kriaušės prieš virimą nuplaunamos ir perpjaunamos pusiau.

Kriaušėms džioti užtenka 80 — 85, o pabaigoje — 50 — 55° C temperatūros.

Tinkamai išdžiūvusios kriaušės yra elastiškos, nelūžta, ir, paspaudus pirštais, iš jų nebėga sultys.

Džiovinimas kriaušės geriausia laikyti medinėse, pergamentu išklotose dėžėse arba kelių sluoksnių pergamento maišeliuose.

Slyvos. Džiovininti tinka nelabai sultingos prinokusios slyvos. Nuskintas slyvas patariama porą trejetą dienų palaikyti saulėje, kad apvystų, arba 0.5 — 1.5 min. apvirinti 1 — 1.5% geriamosios sodos tirpale. Iš tirpalo jos griebiamos į šaltą vandenį, o atšalusios sudedamos ant sietų. 3—4 val. padžiovinamos 40 — 45% C temperatūroje, jos visiškai atšaldomos. Paskui džiovinamos 55 — 60° C temperatūroje, vėl atšaldomos ir baigiamos džiovinti 75 — 80° C temperatūroje.

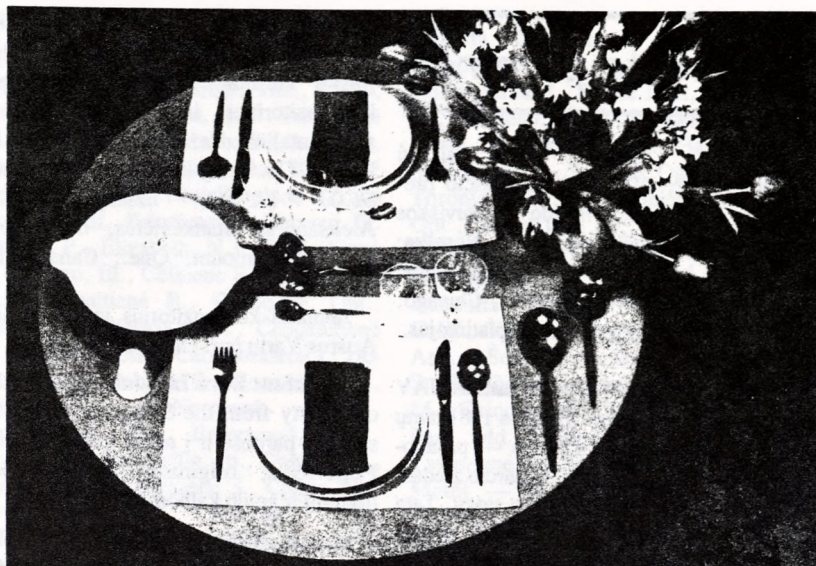
Išdžiūvusios slyvos palaikomos subertos plonu sluoksniu, kad susivienodintų drėgmė. Paskiau jos sudedamos į dėžes, suspaudžiamos.

Vyšnios. Džiovininti tinka šviežios, prinokusios, stambios uogos. Jas galima džiovinti kaulėliais ir be jų. Dažniausiai vyšnios džiovinamos su kaulėliais. Kad greičiau išdžiūtų, prieš džiovinimą jos suberiamos ant sietelio ir 1/2 — 1 min. palaikomos verdančiame 0.2 — 0.3% (1 l, vandens 2 — 3 g) valgomosios druskos tirpale. Paskiau vyšnios gerai perplaunamos švariu šaltu vandeniu. Jam nuvarvėjus, paskleidžiamos ant sietų ir džiovinamos.

Išdžiovinotos vyšnios suberiamos į pergamentu išklotas dėžes.

Avietės, mėlynės, juodieji serbentai, šermukšniai, erškėtuogės ir kt. Prieš džiovinimą atrenkamos supuvusios, surūgusios, neprinokusios bei kenkėjų sužalotos uogos. Pašalinami (jei yra) taurėlapiai, ir visos uogos, išskyrus avietes, nuplaunamos. Džiovinimui jos paskleidžiamos plonu sluoksniu ant tankių sietų ir džiovinamos saulėje arba džiovykloje 50 — 60° C temperatūroje. Džiovinimo metu uogos kelis kartus pamaišomos, kad vienodai džiotų.

Išdžiūvusios uogos laikomos taip pat, kaip ir kiti džiovinti vaisiai ar uogos. (Džiovinant saulėje laikyti obuolius 2 — 4 dienas, kriaušės 3 — 5 d., įvairios uogos 3 — 5 dienas.)

Morkų pyragas su migdolais

1/2 pd.	sviesto,
1 pd.	cukraus,
3	kiaušiniai,
1/2 pd.	pieno,
1-1/2 štl.	citrinų sūnų,
1-1/2 pd.	tarkuotų morkų,
1 pd.	maltų migdolų,
2-1/2 štl.	kepimo miltelių,
1-1/2 štl.	cinamono miltelių,
1/2 štl.	muškato miltelių,
1/2 pd.	kokoso drožlių,
1/2 pd.	šokolado mažų šmotelių,

Išplakti sviestą su cukrumi, įmušti kiaušinius; įmaišyti pieną, citrinų sūnų, morkas ir migdolus; viską gerai išsukti. Miltus persijoti su kepimo milteliais, pridėti cinamoną, muškata ir sudėti į išplaktą sviesto masę. Įmaišyti kokosą ir šokoladą. Kepimo formą-ratą patepti riebalais ir supilti tešlą. Krosnį pakaitinti iki 350° ir kepti apie 1 valandą. Iškeptą pyragą išversti ant tinklo ir atvėsinti. Tinka su uogienės padažu, kompotu ir t.t.

Arbata su prieskoniais

1-1/2 pd.	obuolių sūnų,
1-1/2 pd.	vandens,
1 štl.	medaus,
1/4 štl.	cinamono miltelių.
4	gvazdikėliai,
2	arbatžolių maišeliai,

Viską (be arbatžolių) sudėti į indą ir užvirti. Nuimti nuo ugnies, sudėti arbatžoles ir uždengus palaikyti apie 3-5 minutes. Išimti arbatžoles ir gvazdikėlius.

Kepti obuoliai

8	obuoliai,
8 štl.	razinų,
1 pd.	riešutų,
3 štl.	cukraus,
3 štl.	sviesto,
4 štl.	miltinio cukraus,

Obuolius nuplauti, išgręžti sėklas ir šakute subadyti žievelę. Razinas nuplauti ir sumalti. Riešutus sukapoti ir ištrinti su cukrumi, sviestu ir maltomis razinomis. Šiuo mišiniu prikimšti obuolius ir iškeptus pabarstyti miltiniu cukrumi.

Šokolado ir bulvių pyragas

100 g.	sviesto,
175 g.	cukraus,
75 g.	virtų, maltų bulvių,
40 g.	šokolado,
2	kiaušiniai,
175 g.	kylandžių miltų,
4 štl.	pieno.

Cukrų gerai ištrinti su sviestu, sudėti maltas bulves ir gerai įmaišyti. Maišant supilti ištirpintą (atvėsusį) šokoladą. Sudėti kiaušinius ir gerai ištrinti. Sudėti persijotus miltus, įmaišyti. Supilti pieną, įmaišyti ir žiūrėti, kad tešla gražiai driptų. Jei reikia, pieno galima įdėti daugiau. Kepti dviejose formose apie 30 min. prie 370°. Pertepimą paruošti sekančiais: 50 g. sviesto, 75 g. cukraus pudros ir 25 g. kakavos gerai ištrinti. Pyragą aptepti kremu, kitą uždėti ant virsaus, pabarstyti cukraus pudra ir papuošti vyšniomis.

• Atsiųsta paminėti

Devintas Lapas — Birutė Pūkelevičiūtė; "Draugo" dienraščio premijuotas romanas; išleido Lietuviškos Knygos Klubas; dailininkas — **K. Veselka;** 472 psl., kaina — \$12.00; gaunama: "Draugas" 4545 West 63rd St., Chicago, Ill., U.S.A. 60629, ir pas knygų platintojus.

Paparčio Žiedas — Jurgis Jankus; JAV Lietuvių Bendruomenės Tarybos 1981 metų premijuotas literatūros kūrinys — pasakojimai: Iš namų, Rūpesčiai, Paparčio žiedas, Knyga, Lapausis. Po tuo pačiu stogu, Teta Domicelė; Lietuviškos Knygos Klubas leidinys; dailininkė — **G. Čepaitytė;** 393 psl., kaina \$10.00, gaunama pas knygų platintojus.

Lyre Fruit in Light Syrup — Arejas Vitkauskas; eilėraščiai anglų kalba; 32 psl., kaina nepažymėta.

Išeivijos Vaidmuo — Vincentas Liulevičius; Nepriklausomos Lietuvos atkūrimo darbo istorija; Pasaulio Lietuvių Bendruomenės leidinys; 370 psl., tiražas — 600 egz., kaina — nepažymėta; šį leidinį galima užsakyti PL Bendruomenės būstinėje: 5620 S. Claremont Ave., Chicago, Ill., U.S.A., 60636.

Vertinga ir gausiai iliustruota istorinėmis nuotraukomis knyga. Išsami senųjų lietuvių išeivių veiklos ir pagalbos besikuriančiai Lietuvai istorija.

Populiarios muzikos 45 — plokštelė — Aleksandras Stankevičius; plokštelėje įrašyti kūriniai: "C'est bon" įdainuota kompozitoriaus ir "Love L.A." instrumentalinis džazo kūrinys; išleido ABLE Record Co. Ltd.; kaina su persiuntimu — \$2.00 (U.S.); užsakymus siųsti: Aleksandras Stankevičius, 672 Victoria Ave., Westmount, Que., Canada, H3Y 2R9.

Jaunasis kompozitorius yra Montrealio, Aušros Vartų par. charo dirigentas.

An Infant Born In Bondage, meditation on liberty from the Sulag Archipelago — spaudai paruošė ir į anglų kalbą išvertė **K. Pugevičius;** originalūs laiškai, tekstas lietuvių ir anglų kalbomis; 99 psl.

K.L.K. Moterų Draugijos Prisikėlimo parapijos skyrius 1956-81; iliustruotas jubiliejinis leidinys; redagavo — redakcinė komisija; viršelis — **G. Čepaitytės;** 40 psl., kaina — \$3.00.

Nubangavę kūdikystės dienos — Marija Aukštaitė; autorės autobiografija; kalbą peržiūrėjo — **Č. Senkevičius;** dailininkas — **J.A. Navikevičius;** išleido **A.F. Navikevičius** Toronte; 236 psl., kaina — \$7.00.

Grožis ir menas — dr. Jonas Grinius; estetikos pagrindai; pirmoji laida išleista 1938 m. Kaune; **L.K.M. Akademijos** leidinys, adresas: Piazza della Pilotta 4, 00187 — Roma, Italy; 385 psl., kaina nepažymėta.

Dvikalbiškumas ar prakeikimas — Algis Norvilas; Pasaulio Lietuvių Jaunimo Sąjungos leidinys; 34 psl., kaina — \$2.00.

Pasaulio Lietuvius — leidinys bendruomenės minčiai ir gyvenimui; leidėjai — **PLB;** redaguoja redaktorių kolektyvas, prenumerata metams — \$10.00 redakcijos ir administracijos adresas: Pasaulio lietuvis, 5620 S. Claremont Ave., Chicago, Ill, 60636, U.S.A. Tel. (312) 778-2200.

Laiškai Lietuviams — Tėvų jėzuitų leidžiamas religinės ir tautinės kultūros mėnesinis žurnalas: redaktorius **J. Vaišnys, SJ;** adresas — 2345 West 56th Street, Chicago, Ill. 60636, U.S.A.; prenumerata metams — \$8.00

Moterų Dirva — L.R.K. Moterų Sąjungos leidinys; redaktorė — **Mrs. Dale Murray;** prenumerata metams — \$5.00 Amerikoje, kitur — \$6.00. Adresas — 3005 N. 124th St., Brookfield, Wis. 53005, U.S.A.

Ateitis — lietuvių katalikiško jaunimo žurnalas; vyr. redaktorius — **k. dr. K. Trimakas,** 850 Des Plaines Ave., Apt. 409, Forest Park, Ill., 60130, U.S.A.; leidėjai — **Ateitininkų Federacija;** administracija — **J. Polikaitis,** 7235 S. Sacramento Ave., Chicago, Ill. 60629, U.S.A.; prenumerata metams — \$9.00.

Metmenys — periodinis kultūrinis leidinys; redaktorius — **Vytautas Kavolis;** administratorė — **M. Paškevičienė —** 3308 W. 62nd Pl., Chicago, Ill., U.S.A., 60629; keturių numerių prenumerata — \$10.00; leidžia **AM&M Publication.**

Tėvynės Sargas — politikos ir socialinių mokslų žurnalas; redaktorius — **Petras Maldeikis;** red. adresas: 117 Sunset Drive, Hot Springs, Arkansas, U.S.A., 71901; vieno numerio kaina — \$4.00; administracija: **A. Balčytis,** 6819 S. Washtenaw Ave., Chicago, Ill., U.S.A., 60629.

Naujoji Viltis — LSTK Neo-Lituania ir Amerikos Lietuvių Tautinė Sąjunga; vyr. redaktorius — **Dr. J. Balys;** administratorius — **B. Kaskaitis,** 7150 S. Spaulding Ave., Chicago, Ill. 60629, U.S.A.; vieno numerio kaina — \$4.00.

Šv. Pranciškaus Varpelis — mėnesinis religinio-patriotinio turinio laikraštis; leidžia **T.T. Pranciškonai;** redaktorius — **T.V. Gidžiūnas, O.F.M.;** metinė prenumerata — \$5.00 adresas: Franciscan Fathers, Kennebunkport, Me. 04046, U.S.A.

Lietuvių Dienos — mėnesinis lietuvių kultūros ir visuomenės gyvenimo žurnalas, lietuvių ir anglų kalbomis; redaguoja redakcinė kolegija; adresas: 4364 Sunset Blvd., Hollywood, Calif., 90029, U.S.A.; prenumerata metams — \$15.00.

Buvusiai "Moters" bendradarbei

ALDONAI ŠARŪNIENEI-YČIENEI

mirus, nuoširdžiai užjaučiame šeimą —

"Moters" redakcija

Seleziečių Balsas — leidžia Lietuviai Seleziečiai; redaguoja — k. M. Burba, S.D.B.; redakcijos adresas — Lituan Don Bosco, Via Colonna 2, 00044 Frascati (Roma) — Italia.

Chronicle of the Catholic Church in Lithuania; Published by the Lithuanian Roman Catholic Priests' League of America; 351 Highland Blvd., Brooklyn, N.Y. 11207, U.S.A.

Lituanus — Lithuanian quarterly — kultūros mokslo žurnalas anglų kalba; redaguoja A. Klimas, T. Remeikis, B. Vaškevičius; prenumerata metams \$10.00; adresas: Lituanus - 6621 S. Troy, Chicago, Ill., U.S.A.

Skautų Aidas — Lietuvių Skautų S-gos leidinys jaunimui, redaktorius — A. Saulaitis, S.J.; adresas — 2345 Wets 56 Street, Chicago, Ill., U.S.A. 60636; administratorė — M. Jonikienė; adresas — 6346 So. Washtenaw Ave., Chicago, Ill., U.S.A. 60629; prenumerata metams — \$5.00.

Švietimo Gairės — Lietuviškojo ugdymo leidinys. Leidėjai JAV LB Švietimo Taryba; redaktorius — Jonas Jasaitis, 7217 S. Francisco Ave., Chicago, Ill., U.S.A. 60629; administratorius — Jonas Bagdonas, 6449 S. Troy St., Chicago, Ill., U.S.A. 60629; prenumerata metams — \$4.00.

Eglutė — iliustruotas vaikų žurnalas; redaguoja ir leidžia N.P.M. Seserys, Putname; išėina kas mėnesį, metinė prenumerata \$7.00; adresas: Eglutė — Immaculate Conception Convent, Putnam, Conn., U.S.A., 06260.

Krivulė — leidžia Vakarų Europos Lietuvių Sielovada; redaguoja — k. P. Celiešius; adresas — Kirchenstr. 5, 8939 Bad Woerishofen, W. Germany.

Technikos Žodis — A.L. Inžinierių ir Architektų S-gos leidinys; redaguoja kolektyvas; administratorius — A. Brazdžiūnas; 7980 W. 127 St. Palos Park, Ill. 60464, U.S.A.; prenumerata metams \$6.00.

Šaltinis — tikišinės ir tautinės minties žurnalas; leidžia — Šv. Kazimiero Sąjunga ir Tėvai marijonai; redaguoja k. S. Matulis, MIC. Metinė prenumerata — \$6.00, adresas: 16 Hound Rd., West Bridgeford, Nottingham NG2 6AH, England.

GARBĖS PRENUMERATOS:

Adamonienė F., Omaha, Nebr., Alytėnė E., Lynham, Australia, Aukštakalniėnė

V., S. Boston, Mass., Aušrotienė A., London, Ont., Balandienė P., Warren Mich., Baliėnė S., Dearborn Hts., Mich., Baltuonienė J., La Salle, Que., Banėnienė B., Philadelphia, Pa., Batisa B., Brockton, Mass., Biliūnienė A., Juno, Fla., Bitlerienė S., Detroit, Mich., Brazdžionienė I., Los Angeles, Calif., Briedienė B., Chicago, Ill. Budrienė P., Elizabeth, N.J., Buzinskienė B., Chicago, Ill., Čelkienė R., Ann Arbor, Mich., Čepaitienė B., Etobicoke, Ont., Čepienė E., Weston, Ont., Čepukaitienė A., Cleveland, Ohio, Černiauskienė J., Detroit, Mich., Dabkus S., Toronto, Ont., Dačienė A., Norwood, Mass., Dambriūnienė E., Brentwood, Md., Damienė O., Naperville, Ill., Danienė D., Ottawa, Ont., Didžiulienė S., Cicero, Ill., Diminskienė E., Chicago, Ill., Dobrovolskienė V., Chicago, Ill., Dragunevičienė A., Hartford, Conn., Drašerienė G., Gulfport, Fla., Grizienė A., Waukegan, Ill., Gudaitienė M., Dayton, Ohio, Gylienė B., Olympia, Wash., Ignaitienė I., Weston, Ont., Jameikienė K., Rockford, Ill., Jankauskienė A., Cleveland, Ohio, Jauneikienė K., Otterville, Ont., Juodaitienė I., Holden, Mass., Juodvalkienė O., Chicago, Ill. (2 m.),

Jūrienė J., Westchester, Ill., Jurėnienė E., Eden, Ont., Kairienė L., Chicago, Ill., Kaliukevičienė I., Toronto, Ont., Kardokienė P., Baltimore, Md., Kasakaitienė B., Chicago, Ill., Kazlauskienė G., Waterbury, Conn., Kikilaitė L., Kenosha, Wisc., Kisieliėnė S., Cicero, Ill., Korienė S., Santa Monica, Calif., Kriauciūnienė I., Palos Park, Ill., Kriauciūnienė M., Putnam, Conn., Kriščiokaitienė L., W. Hartford, Conn., Kučinskienė J., Miami Beach, Fla., Kudukienė O., London, Ont., Lėdienė A., Weston, Ont., Lesevičiūtė B., Chicago, Ill., Liorentienė A., Hollywood, Calif., Liūbartienė S., Phoenix, Ariz., Mack R., Orange, N.J., Mikšienė J., Leicester, Mass., Mackewicz M., Centerville, Mass., Mackonienė S., Chicago, Ill., Martišauskienė O., Brockton, Mass., Matulionienė O., Plaasburg, N.Y., Merkienė J., Chicago, Ill., Meškauskienė E., Cioux City, Iowa, Mikšytė O., Hamilton, Ont., Normantienė A., Chicago, Ill., Nemanienė M., Chicago, Ill., (2 m.), Norvilienė O., Chicago, Ill., Ofrossimow S., Brookline, Mass., Orantienė J., Wil-lowick, Ohio, Pakalniėnė P., Beverly Shores, Ind., Petraitienė A., Richmond Hill, N.Y., Petrauskienė S., St. Leonard, Que., Petrauskienė M., Hartford, Conn., Petrikonienė E., Woodbine, Iowa, Pleskienė P., St. Petersburg Beach, Fla., Pocienė A., Watchungen, N.J., Povilaitienė J., Omaha, Nebr., Pilipavičienė A., Juno Beach, Fla., Purlulienė E., St. Petersburg Beach, Fla.,

Roberts M., Los Angeles, Calif., Ročiūnienė O., Independence, Ohio, Rumbaitienė J., Ponce Inlet, Fla., Sajienė V., Newhall, Calif., Sakalienė A., Oak Lawn, Ill., Sakavičienė E., Hamilton, Ont., Šaltmirienė D., Toronto, Ont., Saplienė P., Toronto, Ont., Šapočkinienė J., Toronto, Ont., Ščiuckienė D., Seymour, Conn., Šimkienė V., Willow Springs, Ill., Sipavičienė L., Campbell, Australia, Sirutienė G., Santa Monica, Calif., Šklerienė V., Hot Springs Willage, Ark., Šostakienė O., Detroit, Mich., Staškevičienė I., Bronx, N.Y., Stoškienė M., Chicago, Ill., Svtelienė V., College Park, Md., Sviliėnė B., Medway, Mass., Tauterienė S., St. Catherines, Ont., Terra Motel — p. Trečiokienė, Wetherfield, Conn., Ugėnienė M., St. Petersburg, Fla., Uksienė M., Pasadena, Calif., Urbonienė L., Edmonton, Alta., Urbonienė B., St. Petersburg Beach, Fla., Urbonienė S., St. Petersburg Beach, Fla., Yčas J., Toronto, Ont., Valavičienė V., Chicago, Ill. (2 m.), Variėnė K., Santa Monica, Calif., Venckuvienė B., Los Angeles, Calif., Vilimienė L., Los Angeles, Calif., Vitkienė D., Palos Heights, Ill., Ward N.W. Blomfield, Mich.

ŽURNALUI AUKOJO:

\$200.00 — Kanados Lietuvių Moterų Dr-jos Delhi Skyrius, Delhi, Ont., \$105.00 Aukštaitė M. Downsview, Ont., \$40.00 — Bizauskienė P., Atlanta, Georgia, \$30.00 — Stravinskienė B., Chicago, Ill., \$25.00 — Lietuvių Moterų Klūbų Federacija, New York, N.Y., Krisuciūnienė I., Palos Park, Ill., Rev. J. Kučingis, Los Angeles, Calif. \$23.00 — Petrauskienė S., Leonad, Que., \$20.00 — Pocienė A., Watchungen, N.J., \$10.00 — Gylienė B., Olympia, Wash., Šimkienė V., Willow Springs, Ill. \$7.00 — Sipavičienė L., Campbell, Australia, \$5.00 — Buzinskienė B., Chicago, Ill., Čelkienė R., Ann Arbor, Mich., Urbonienė L., Edmonton, Alta. \$3.00 — Česnienė M., Worcester, Mass., Valukonienė A., Huntington Beach, Calif., \$2.00 — Dainienė A., Chicago, Ill., Gailušienė L., Philadelphia, Pa., Gverzdienė M., St. Catherines, Ont., Jocienė E., Cleveland, Ohio, Kasinskienė B., Chicago, Ill., Lapsienė J., Dedham, Mass., Laucevičienė J., Woodhaven, N.Y., Mikeliūnienė E., Adelaide, Australia, Milienė D., Baltimore, Md., Morušienė B., Cicero, Ill., Navikienė E., Chicago, Ill., Pralėikienė E., Little Falls, N.J., Smilgienė K., E. Chicago, Ind., Staškuvienė J., Yonkers, B.Y., Tamošiūnienė B., Chicago, Ill., Tucker V., Clearwater, Fla., Zariėnė J., Yucaipa, Calif., \$1.00 — Šimonienė A., Dorchester, Mass.